

DRYCH

1^R

875.6.46

ANLLYTHYRENNOG,

NEU

HYLWYBR AMLWG AC ESMWYTH

I FOD YN GYFARWYDD YN Y

FRYTTANIAITH.

YN CYNNWYS

Hyfforddiadau buddiol a phleferus, er cyfarwyddo Plant i iawn
'*Spelio*, Darllain, a deall yr Attaliadau, ynghyd ag amryw
Bethau eraill, angenrheidiol a pherthynafol i'r fath Orchwyl.

YR AIL ARGRAPHIAD GYDA CHWANEGIAD.

Gan ROBERT AB IOAN, o Sir GAERNARFON;

K Gynt *Atbraw Ysgol Gymraeg.*

Dysgwch a cherwch wych araith, ddarllain
Y ddioerllyd Fam-iaith;
A deled pawb o'r Dalaith;
Mewn bri i hoffi eu Hiaith.

LLUNDAIN:

ARGRAPHWYD, GAN R. JONES, DROS YR AWDWR.

M, DCC, XCII.

Y RHAGYMA DRODD.

At *Rieni*, *Ysgol-feistr*aid, a *Phlant*, Annerch.

CYFEILLION CAREDIG,

DISGWYLIAIS er's amryw ffynyddoedd i ryw un cymhwysach na myfi gymmeryd gorchwyl o'r natur yma mewn llaw; ond wrth weled pawb yn esgeuluso, ac ynteu yn waith mor angenrheidiol, anturiais o'r diwedd ymosod atto fel y gallwn. Ni feiddiaf ddywedyd ei fod heb amryw feiau, er y dymunafwn ei fod heb un; ac am hynny, ni's gallaf lai na disgwyl gwg, a chil-ddannedd y genedl rithwybodus honno; pa rai fydd bob amser yn barottach i feio nag i ddiwygio; ond am y deallus a'r pwyllwg, nid yw yn anhawdd gennyf gwmpo wrth draed y cyfryw am addysg a cherydd, os bydd y gorchwyl tlawd hwn yn foddion i gyffroi eraill i wneuthur amgenach, pob peth o'r goreu, mwy fwy fydd braint y Cymry. Ond i dynnu yn nes at y diben.

Mawr yw y rhwymedigaeth fydd ar *Rieni*, Pennau-teuluoedd, ac *Ysgol-feistr*aid, i hyfforddi y rhai fydd dan eu gofal yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd. Mi debygwn fod y *Jehofa* mawr yn dywedyd wrth y cyfryw, am bob un dan eu gofal, megis y dywedoedd merch *Pharao* gynt wrth fam *Mops*: "Maga ef i mi." Pe bae on Brenhin daearol yn anfon un o'i blant i'w feithrin at ddeiliad iddo, a'i gael ym mhen talm o amser wedi ei hanner newynu, a'i adael yn resynol ei gyflwr o ddiffyg ymgeledd; gyd a pha wedd enog debygwrch chwi yr edrychai hwn yn wyneb ei Arglwydd, pan y llusgid ef ger ei fron? A pha beth a allai ddisgwyl oddi ar ei law, ond eitha ei ddigllonedd? Ac os byddai lliid y cyfryw Brenhin gan hynny yrhwn nid yw ddim amgen na dyrnaid o lwch, etto mor ddychrynadwy, beth fydd lliidiogrwydd y Brenhin Tragywyddol, pan ddel gyd a myrddiwn o Angylion, a than ffamllyd, i roddi dial ar y cyfryw fradychwyr encidiau, y rhai fydd yn treulio eu bywyd yn ddaearol ac yn gnawdol ym mysg y rhai dan eu gofal, heb gynnryg addysg iachusol iddynt, na chodi gweddi daer drostynt? A pha mor dragywyddol ogoneddus a dedwydd

wydd, yr ochr arall, a fydd cyflwr yr offerynnau tlawd hynny a fu yn llaw eu Harglwydd yn foddion i dynnu eraill at Grist yn y byd? yn enwedig pan ddelont i gyflwyno eu llafur ger bron yr orsedd ogoneddus, gyd â'r nefol gyfarchiad yma, "Wele fi a'r plant a roddes Duw i mi." O rifedi y cyfryw lafurwyr diwyd yng Ngwinllan eu Harglwydd, y gwnelo Duw fwy fwy yn feunyddiol yn ein plith.

Gwerthfawr a fyddai i blant hefyd ystyried eu mawr freintiau, ragor ein Teidiau gynt; pa rai a fu yn hir yn crwydro mewn nos dywyll o Babyddiaeth, a dygyn anwybodaeth, heb Lufarn Gair Duw i'w goleuo, na llyfrau iachusol eraill i'w hyfforddi: ond wele, yn awr cyfododd yr haular Brydain Fawr, gwasgarwyd llenni tywyll anwybodaeth mewn gradd fawr yn ein plith, gan hynny, O ieuengtid! mawr hewch eich braint. Bendithiwch Dduw am eich coelbren syrthio mewn lleoedd mor hyfryd; a gweddiwch am gael eich cynnorthwyo i iawn ddefnyddio eich breintiau, er gogoniant i Dduw, a llesad anrhaethawl i chwi eich hunain, gan gosio cyngor yr Apostol, yr hwn sy yn eich annog i *radio fel plant y goleuni*; heb gyd ymagweddu â'r tracswantau o'r blaen yn eich anwybodaeth.

Mawr a fu'r cwyno, gan Ysgol-feistrad, ac eraill, am ffurf o egwyddorion a dyledswyddau crefydd, i'w hyfforddi yn y gorchwyl pwysfawr o addysgu y rhai dan eu gofal, yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd: ond yn awr y mae y rhwystr hwnnw wedi ei summud oddi ar y ffordd, trwy lafur a diwydrwydd Gwir urddasol; yr hwn a gyhoeddodd draethawd bychan i'r perwyl hynny: fel nad ydych yn bresennol yn ol o un cynnorthwy, i ddwyn ymlaen y gwaith angenrheidiol hyn, ond i chwi gadw yn eich cof eiriau Salomon: "Hyfforddia blentyn ymhen ei ffordd; a phan heneiddio nid ymedu a hi."

Weithian gan hynny nid oes gennyf ond anhegu yr ail argraphiad hwn i'ch dwylaw fel y mae, gan ddymuno ar iddod fod yn ddefnyddiol i ddwyn miloedd o ieuengtid Cymruiddarllain Gair Duw yn eu hiaith eu hunain, a'i gradu fel y byddo byw eu heneidiau yn dragywydd; gan ddilgwyl yn hyderus y gwelir y dyddiau hafaid hynny yn gwawrio, pan *llanwer y ddacur o wybodaeth yr Arglwydd fel y tŷ a'r dyfroedd y môr*.

Hyn yw, a gobeithio a gaiff fod,

Gwir Delymuniad

Eich anheilwng Gyfaill, tra swys,

LLEYN,

Awst 12, 1792.

ROBERT AB IOAN.

EGWYDDOR i'r *Anllyth'rennog i ddysgu darllain.*

A B C Ch D Dd E F Ff G Ng H I L Ll M N O
P Ph R S T Th U W Y.

A a b c ch d dd e f ff g ng h i ll m n o p ph r s s
t th u w y.

A B C Cb D Dd E F Ff G Ng H I L Ll M N O
P Ph R S T Tb U W Y.

A a b c cb d dd e f ff g ng h i ll m n o p ph r s s
t th u w y.

Et it in ff fi fi n n m m m, &c.

Et st sb ss si si sl sl si si ss, &c.

Y Llafariaid, neu'r Bogeiliaid.

a e i o u w y.

Yr holl Lyth'rennau eraill a elwir Cydfeiniaid.

ab eb ib ob ub wb yb
ac ec ic oc uc wc yc
ach ech ich och uch weh ych
ad ed id od ud wd yd
add edd idd odd udd wdd ydd
af ef if of uf wf yf
aff eff iff off uff wff yff
ag eg ig og ug wg yg
ang eng ing ong ung wng yng
al el il ol ul wl yl
all ell ill oll ull will yll
am em im om um wm ym
an en in on un wn yn
ap ep ip op up wp yp
aph eph iph oph uph wph yph
ar er ir or ur wr yr
as es is os us ws ys
at et it ot ut wt yt
ath eth ith oth uth wth yth

ba be bi bo bu bw by
ca ce ci co cu cw cy
cha che chi cho chu chw chy
da de di do du dw dy
dda dde ddi ddo ddu ddw ddy
fa fe fi fo fu fw fy
ffa ffe ffi ffo ffu ffw ffy
ga ge gi go gu gw gy
ha he hi ho hu hw hy
la le li lo lu lw ly
lla lle lli llo llu llw lly
ma me mi mo mu mw my
na ne ni no nu nw ny
pa pe pi po pu pw py
pha phe phi pho phu phw phy
ra re ri ro ru rw ry
sa se si so su sw sy
ta te ti to tu tw ty
tha the thi tho thu thw thy

- A Sydd am *Arglwydd* pen llywydd pob llyu,
 B Sydd am *Brynwr* ein cadwr lon cu;
 C Sy am y *Cerubiaid* anwyl-blaid y Ne',
 Ch Sydd am *Chwennych* yn llon-wych eu lle;
 D Sy am y *Duwiol* rai firiol di sen,
 Dd Sydd am *Ddinas* iawn addas y nen;
 E Sy am *Efengyl* fwyn gynnil ei gwedd,
 F Sydd am *Farw* a'n bwrw yn y bedd;
 Ff Sy am *Ffordd* gywrain yn arwain i'r Ne',
 G Sy am y *Goren* fy'n llon yn y lle;
 Ng Sy am fy *Ngbaru* a'm prynnu mewn pryd,
 H Sydd am *Heddwch* o dristwch mawr drud;
 I Sy am *Iachawdwr* ein Dyddiwr bob dydd,
 L Sydd am *Lwyddiant* a ffyniant mewn llydd;
 Ll Sy am y *Llu* hardd-wych rai llon-wych eu llef,
 M Sy am y *Moliant* anwyl-fraint y nef;
 N Sy am y *Nef* oleu pen siwrneu'r holl saint,
 O Sy am *Oen* gwiwfodd a brynnodd ein braint;
 P Sy am *Paradwys* lân gymmwys ei gwedd,
 Ph Sy am *Phyfygwr* cynhaliwr ein hedd;
 R Sy am *Ragluniaeth* cadwraeth Duw Dâd,
 S Sy am *Santeiddrwydd* ein hylwydd lanhâd;
 T Sy am *Trugaredd* a'i rhinwedd mawr hael,
 Th Sy am ei *Tbrigfa* nef oleu ddiwael;
 U Sy am yr *Udgor* yn eigion y nen,
 W Sy am *Wlad* nefol dda firiol ddi sen,
 Y Sy am *Ymlanwant* o'r mwyniant Amen.

GEIRIAU O UN SILLAF

Ab	baedd	blŷth	brŷs	cŷl	coŷp
ac	bagl	bloefg	budr	cladd	crâff
ach	bai	blwch	bustl	clâf	craig
ad	baich	blŷs	buwch	clai	crâs
add	baint	boch	bwch	cledd	cred
aeg	bal	bod	bwlech	clo	creu
ael	balc	bodd	bwrdd	cloi	cri
âf	balch	bol	bwyd	clôch	croth
ag	bann	bolch	byd	clôd	crŷd
ah	bâr	bollt	byrr	clôff	cryf
ai	bardd	bôn	bŷs	clul	crŷs
aig	barf	bord	byth	clun	cu
ail	barn	bôst	byw	clust	cul
ais	barr	brâd	Cae	clwyd	cwrr
aith	bâs	brâg	câd	clwyf	cwch
alch	bath	braich	caeth	clyw	cwd
all	bawd	braidd	cafn	cnap	cwŷg
am	bawdd	braint	caingc	cnav	cwŷn
aml	bedd	brâs	calch	cnoi	cwŷr
ang	bêr	brâth	call	cnu	cwŷs
ar	berf	brau	cam	cnwd	cyd
arf	berr	braw	cân	coch	cŷff
aŷb	bi	brawd	cann	côd	cylch
at	bid	brîg	câr	coed	cyll
ath	bîr	brith	câs	coeg	cyn
au	blaen	briw	caŷgl	coel	cŷn
Aur	blaid	bro	cefn	coes	cynt
awch	blâs	bron	cêg	caf	cyw
awr	blawd	brwd	ceirch	coll	chwa
Awŷt	blew	brwŷn	cenn	congl	chwaer
Ba	blîf	brŷch	cerdd	côr	chwant
bach	blîn	bryd	cern	corn	chwech
bad	blîŷg	bryn	cîg	corph	chwi
					chiwth

chwith	drwg	fy	gordd	gwerth	hau
chwŷn	drws	Ffa	gradd	gŵg	Haul
chwŷs	drych	ffagl	gras	gwin	hawdd
chwŷth	dryll	ffau	gro	gwir	hawl
Da	du	ffêr	grudd	gwifg	heb
dadl	dug	ffest	grug	gwlad	hel
daeth	dull	ffo	grym	gwlan	hên
dafn	dur	ffol	gwâd	gwlaw	hesg
dal	Duw	ffon	gwadn	gwledd	hesp
dall	dwbl	fforch	gwae	gw lith	hi
dant	dwfn	ffordd	gwaed	gwlyb	hidl
darn	dwfr	ffos	gwaedd	gwn	hil
dâs	dwrn	ffraeth	gwael	gwnn	hîn
dau	dwy	ffrith	gwaeth	gwr	hir
daw	dwyn	ffroen	gwag	gwraig	hoedl
dawn	dwys	ffrom	gwair	gwrld	hoff
deg	dydd	ffrwd	gwaith	gŵth	holl
dèl	dygn	ffrwŷn	gwan	gwyth	hollt
dellt	Dyn	ffrwyth	gwâr	gwydr	hon
dewr	dyfg	ffug	gwarth	gwŷdd	hud
di	dyfgl	ffun	gwas	gŵydd	hun
dibl	Eb	ffwrn	gwau	gŵyl	hurt
dig	edn	ffydd	gwaun	gwyllt	hwn
dil	ef	Gair	gwawn	gwynn	hwy
dir	egr	gallt	gwawr	gynt	hwyl
dled	ei	gardd	gwddf	gyrr	hwyr
do	eich	gem	gwê	gyfp	hy
dôf	eill	gên	gwedd	Ha	hyd
dogn	ein	glew	gwell	hâd	hŷd
dôh	eithr	glin	gwellt	hael	hydd
dôr	er	glô	gwenn	hâf	hyll
dos	erch	glŵth	gwên	haid	hyn
draen	eu	gôf	gwern	haidd	hyfp
Draig	Fal	gogr	gwêr	haint	Iâ
drud	fall	gôr	gwres	hardd	iach
					iaith

iaith	lleng	march	nain	pair	prÿf
iâr	lles	mawr	naw	pais	pryn
iarll	llem	mawr	nawdd	palf	pump
iâs	llif	mawrth	naws	pall	punt
iau	llin	medr	neb	pan	pur
imp	llith	mêdd	nef	pant	powdr
ing	llo	mêl	neidr	par	pwnn
lon	lloer	mellt	nen	parth	pwngc
Ior	llôg	menn	Nêr	pâs	pwyr
îr	llon	mêr	nerth	pasg	pwys
îs	Llong	merch	nês	paun	pwyrth
iwrch	llofg	mês	neu	pawb	pÿg
Lamp	llu	mewn	ni	pawl	pÿs
llac	llug	mi	nîth	pawr	pÿsg
llâd	llun	mil	nôd	pe	Rhad
llaes	llusg	mîn	nos	pell	rhaff
llaeth	llw	mis	nwyf	pen	rhag
llau	llwch	moch	nÿch	pêr	rhaid
llais	llwfr	moel	nÿth	perth	rhan
llaith	llwm	moes	Och	peth	rhawg
llall	llwybr	molit	ochr	plâ	rhawn
llam	llwyd	môr	od	plan	rhêg
Llan	llwÿn	mud	odl	plant	rhês
llath	llwyth	mur	oed	plu	rhew
llathr	llym	mÿwg	oedd	pob	rhi
llaw	llys	mwy	oen	pobl	rhif
llawn	Mab	mwÿn	oes	poen	rhôd
llawr	mad	mÿn	ofn	poeth	rhodd
lle	mae	myrdd	ôg	porth	rhôs
llech	maen	mysg	ol	praff	rhuthr
lledr	magl	Na	oll	pren	rhwd
lleddf	mai	Nâf	os	pridd	rhwyd
llef	maith	nag	ow	prîf	rhwym
lleidr	mam	nai	Pa	prin	rhwyfg
llen	man	naill	pab	prydd	rhÿ
					rhÿch

rhÿch	fawdl	fwrn	taw	Tref	tyb
rhÿd	fawl	fwrth	tawdd	trem	tyn
rhydd	sef	fwydd	Teml	tri	tyft
rhÿg	sêl	fwyn	tês	trin	Un
rhÿn	Sen	fy	têth	trist	urdd
rhyw	Sêr	fych	têw	troi	us
Sach	serch	fydd	tî	troed	uwch
faer	ferth	fyn	tîd	trwch	uwd
faeth	fiars	fyth	tir	trwm	Wrth
fafn	ficr	Tad	tlws	trwsgl	wy
faig	figl	taer	toi	trwft	wybr
faim	fosl	taid	toes	trwy	wyf
fais	fôn	tair	tôn	tu	wyr
faith	fugn	taith	tor	Turn	wyth
sâl	Sul	talm	torth	twf	Yr
falm	fur	talp	toft	twll	ÿd
Sant	fŵch	tân	tra	twrch	yn
farn	fwlit	tardd	trais	twrr	yr
farph	fŵn	tarf	trael	twyll	ys
fathr	fwp	tarth	traws	tÿ	yw

GEIRIAU O DDWY SILLAF WEDI EU RHANNU.

Ab-er	al-ar	ang-ladd	arf-og
ab-erth	Al-arch	ang-or	ar-ffed
ach-os	Al-ban	an-hardd	Ar-glwydd
ach-ub	Al-cam	an-ial	ar-ian
ad-ar	Al-mon	an-ian	ar-wain
ad-fyd	all-an	an-nedd	ar-wydd
ad-nod	all-tud	an-ner	af-gwrn
ad-rodd	am-do	an-nog	ath-raw
ad-wy	am-mod	an-nwn	a-thrist
add-as	am-fer	an-wir	at-tal
add-fed	an-adl	an-wyd	Aw-en
add-fwyn	an-air	an-wyl	aw-ydd
af-al	an-fad	ar-aith	aw-yr

an-

an-fodd	ca-dw	clust-iau	cudd-fa
ang-au	cad-wyn	cneif-io	cudd-io
Ang-el	caf-ell	cnawd-ol	cuf-ydd
ar-all	ca-lon	cnyd-io	cul-ni
ar-dal	ca-led	cnyd-fawr	cun-nog
ar-dd-wr	cam-fa	coch-der	cur-fa
ag-or	cam-wedd	cod-wm	cwl-as
al-aeth	can-u	coed-wig	cwm-pas
al-ai	cang-ell	coel-bren	cwp-pan
Bach-gen	can-llaw	coff-a	cw-rw
balch-der	can-wyll	co-gail	cwt-ta
ba-ra	car-dod	cog-io	cy-bydd
Barn-wr	earn-edd	co-ledd	cyd-fod
bed-ydd	car-reg	co-ludd	cyf-lawn
ben-dith	car-tref	cor-ddi	cyf-ran
ben-thyg	car-u	cor-nel	cyff-ro
beu-nydd	cast-ell	cor-on	cyll-ell
bil-wg	caw-ell	corph-ol	cym-mar
bif-wail	ceil-iog	cor-wynt	cymmod
blaen-or	ceif-iaid	cosp-i	cym-ro
blin-der	cel-wydd	cost-rel	cyn-ffon
blod-eu	cen-faint	cras-ell	cyn-nes
blon-eg	cen-lyfg	crass-u	cyn-nu
blyf-ig	cer-byd	cram-men	cyn-nydd
bon-edd	cerdd-or	crech-wen	cym-ig
bon-llef	cern-od	crefft-wr	cyf-god
bost-io	cig-frân	creu-lon	cy-wir
braf-der	cig-ydd	crib-og	Dadl-eu
bren-hin	cil-dyn	crog-en	dad-mer
buch-edd	clodd-io	croth-og	dae-ar
bu-gail	cledd-yf	cryf-der	da-fad
bwr-iad	clef-yd	cryn-wr	dagr-eu
byw-iol	clloch-ydd	cryf-bais	dal-en
byw-yd	clod-fawr	cuch-io	dal-fa
Cad-arn	clor-ian	cud-yn	dam-meg
			dan-

dan-adl	dis-tadl	ef-gair	gor-chudd
dan-fon	di-wedd	Ef-gob	gor-chwyl
dar-bod	do-drefn	eth-ol	gor-dderch
dan-nod	dod-wy	eu-og	gor-ddwfn
dar-fod	dol-ur	e-wig	gor-fod
dar-llaw	draen-og	e-win	gor-mod
dat-gan	Duw-iol	e-wythr	gor-sing
dat-tod	dwy-rain	Fo-ru	gor-wag
de-all	dy-chryn	ffig-ys	gos-od
de-au	dydd-io	ffi-ol	gos-teg
ded-ryd	dy-fal	ffan-gell	gridd-fan
ded-wydd	dyfr-lle	ffol-edd	grwg-nach
def-nydd	dyff-ryn	ffol-og	gwaeth-af
def-od	dyn-ion	ffor-tun	gwag-edd
deff-ro	dyrn-od	ffraeth-der	gwan-wyn
deg-wm	dysg-u	ffug-iol	gwar-ed
deif-yf	Eb-ran	ffw-dan	gwat-war
deth-ol	ech-doe	ffyn-non	gwen-ith
dew-in	ed-au	ffyn-nu	gwen-yn
di-au	e-drych	Gal-ar	gwin-llan
di-al	e-ddi	gar-an	gwin-wydd
di-boen	eff-ro	geir-lyfr	gwr-ol
dich-ell	eg-lur	gel-yn	gwreg-ys
di-dwyll	Eg-lwys	glen-dd	gwref-og
di-fraw	eid-ion	go-baith	gwrth-ban
di-fyr	eist-edd	go-chel	gwrth-od
di-ffyg	eith-in	go-ddef	gwrth-ddrych
di-gon	el-or	go-fal	gwyn-fyd
di-lys	ell-yn	go-fid	gwyr-yf
di-nas	En-aid	go-fwy	gyr-fa
di-nystr	en-fys	go-gan	Hael-der
di-oleh	en-llib	gol-wg	hai-arn
ir-nad	e-nw	goll-wng	hedd-wch
di-ras	erch-yll	gor-air	hedd-yw
Dis-gybl	er-yr	gorch-est	hen-aint

hir-aeth	modr-us	or-iau	Rhuf-ain
hud-ol	medd-yg	Pal-adr	rhy-budd
hwyl-io	mel-in	par-ed	rhy-fel
hyd-ref	mellt-en	peb-yll	rhy-fyg
hy-fryd	mellt-ith	pech-od	rhyw-iog
hy-ffordd	merth-yr	ped-war	Sad-wrn
hy-naws	meud-wy	pell-der	Sawd-iwr
hy-nod	mill-dir	pen-blaeth	Sanct-aidd
iach-us	mod-rwy	pen-glog	fi-brwd
iau-af	mod-ryb	pen-nod	fid-an
îr-der	mol-iant	pen-tref	fill-af
if-el	mor-fil	per-ffaith	for-od
if-op	mor-grug	per-llan	fur-does
Iudd-ew	mor-wyn	per-wyl	fwydd-og
Lind-ys	mud-an	pib-ell	fych-ed
llad-rad	mun-ud	plant-os	fy-lw
llan-nerch	mwyn-iant	ply-gain	fyrth-io
Hed-rith	mwyth-us	por-phor	Tach-wedd
llef-ain	myd-wraig	porth-or	ta-fod
llef-mair	myn-ydd	pres-eb	tal-aith
lli-aws	Nam-yn	prid-werth	tan-baid
llin-ell	Nef-ol	pri-od	tar-ian
lloch-es	ne-ges	proph-wyd	taw-el
llof-rydd	neith-ior	pryd-ydd	teg-wch
llong-wr	nerth-ol	pryn-wr	teil-wng
lludd-ias	neu-add	pur-deb	tel-aid
llun-iaeth	new-ydd	pur-dan	ter-fyn
llwyth-og	nif-er	pwyll-og	teu-lu
llys-fab	nodd-fa	pysg-od	teyrn-as
Mach-lud	O-bry	rhad-lawn	tir-ion
madd-eu	och-ain	Rhag-fyr	toft-ur
mam-maeth	oer-der	rhag-law	traeth-awd
man-gre	og-of	rhan-dir	traian
march-og	ol-rhain	rhiring-yll	trall-od
mawr-edd	ol-wyn	rhodd-wr	tram-wy

trist-wch	Uch-el	wyth-nos	yn-fyd
trof-edd	ud-corn	Yd-lan	yn-nill
trull-iaid	uf-udd	ym-borth	yn-ys
trym-der	uff-ern	ym-drech	yf-baid
tuch-an	urdd-as	ym-ddwyn	yf-gol
ty-ddyn	Wel-e	ym-gyrch	yf-pryd
tym-mor	wy-lo	ym-ladd	yf-tryw
tyw-od	wyn-cb	ym-mod	yf-tyr

GEIRIAU O DAIR SILLAF, WEDI EU RHANNU.

Ab-sen-wr	bed-ydd-io	cyn-ferth-yr
ad-na-bod	ben-thyg-io	cysg-ad-ur
ad-nod-aur	blod-eu-og	cy-weith-as
add-un-ed	bor-eu-ddydd	chwen-nych-u
add-urn-o	brawd-ol-iaeth	chwil-en-na
af-lun-iaidd	bry-cheu-yn	Da-ion-us
ag-or-iaid	bryth-on-eg	dadl-eu-dŷ
all-tud-aeth	Ca-lon-did	dae-ar-ol
am-gylch-edd	can-wyll-bren	def-nydd-iol
am-ry-fus	car-ed-ig	di-ddan-wch
am-ser-ol	cel-fydd-yd	dis-rif-wch
am-yn-edd	cern-od-io	di-sper-od
an-fodd-lawn	clod-for-i	di-weir-deb
ang-hyf-iaith	cof-iaid-ur	dy-all-gar
an-niw-air	col-om-men	Ed-if-ar
ar-eith-ydd	cred-ad-yn	eff-eith-iol
ar-ben-ig	cryn-od-eb	Eg-lwyf-wr
ar-chwaeth-u	cy-bydd-dra	eg-wydd-or
arf-og-aeth	cyd-wy-bod	e-hed-ydd
Ar-glwydd-es	cyf-ar-fod	ei-ddig-edd
af-gell-og	cyf-eil-iorn	eir-iol-wr
ath-ron-ddysg	cyf-ran-og	eif-tedd-fa
at-tol-wg	cyff-el-yb	er-yr-od
aw-ydd-us	cym-man-fa	ef-pon-iaid
Bardd-on-eg	cyn-ef-in	e-ti-fedd

e-wyll ys	gyf-er-byn	Par-ad-wys
Ffi-gyf-bren	Hed-eg-og	par-od rwydd
ffurf-af-en	hedd-ych-ol	pech-ad-ur
ffydd-lon-deb	hel-bul-us	plan-hig-yn
Gal-ar-nad	hen-af-gwr	pres-wyl-fa
ger-wyn-deb	hen-ur-iad	pryd-ferth-wch
glyth-in-eb	hwyr-fryd-ig	pur-or-iaeth
go-ben-nydd	hy-nawf edd	Rhag-lun-iaeth
go-ddef-us	Iach-awd-wr	rhag-or-ol
go-gon-edd	îr-eidd-dra	rhin-wedd-ol
go-lud-og	lla-fur-io	rhy-fedd-od
goll-yng-dod	llif-eir-iant	Sanct-eidd-rwydd
gorch-fyg-u	Mab-ol-aeth	fyl-wedd-ol
gorch-udd-io	mad-ron-dod	Tang-nef-edd
gor-esg-yn	mawr-fryd-ig	teil-yng-dod
gor-lle-win	medd-ian-nol	tir-ion-deb
gor-phen-haf	merth-yr-dod	tra-gyw-ydd
gor-wedd-iad	mor-wyn-dod	tyw-yf-og
gram-ad-eg	myf-yr-dod	Uf-udd-dod
gre-fyn-dod	Neill-du-aeth	un-ion-deb
gwa-han-glwyf	nawf-eidd-io	urdd-af-ol
gwar-ed-wr	ne-wid-iol	Wy-lof-ain
gwas-an-aeth	ni-weid-iol	Ym-ad-rodd
gwe-hil-ion	nof-ied-ydd	ym-ddir-led
gwr-teith-io	Of-er-edd	ym-gel-edd
gwy-bod-us	on-est-rwydd	yf-gryth-ur.
gwŷrdd-lef-ni	Palm-wydd-en	

GEIRIAU O BEDAIR SILLAF, *wedi eu rhannu.*

Ad-eil-ad-wr	an-ef-mwyth-der
ad-gy-fod-iad	ang-hy-son-deb
af-lon-ydd-wch	an-if-eil-iaidd
ag-or-iad-au	an-ed-wydd-wch
am-mhlant-ad-wy	an-heil-yng-dod
am mher ffeith-rwydd	an-her-fyn-ol

an-yfsg-ed-ig
 an-rhyd-edd-us
 an-wy-bod-us
 Arch-off-eir-iad
 aw-en-ydd-ol
 Budd-ug-ol-iaeth
 bw-hwm-man-llyd
 Cad-wed-ig-aeth
 can-mol-ad-wy
 coff-ad-wr-iaeth
 coll-ed-ig-aeth
 cyd-na-bydd-iaeth
 cyd-wy-bod-ol
 cyf-an-edd-ol
 cyf-ne-wid-iol
 cym-medr-ol-deb
 cyn-north-wy-ol
 cyf-segr-ed-ig
 cy-wil-ydd-us
 chwan-eg-iad-ol
 Dad-ym-chwel-yd
 de-fad-en-nog
 dae-ar-ol-deb
 dar-llen-nydd-ion
 de-heu-barth-aeg
 di-en-eid-io
 di-frych-eu-lyd
 di-niw-eid-rwydd
 di-odd-ef-aint
 di-of-al-wch
 di-og-el-wch
 dyfsg-ed-ig-ion
 Ed-if-eir-wch
 ei-ddig-edd-us
 e-ffeith-iol-deb

eg-wydd-or-ion
 e-tif-edd-ion
 e-wyll-yf-gar
 Go-did-owg-rwydd
 go-ddi-wedd-yd
 go-gon-edd-us
 gorch-ym-yn-ion
 gor-fod-og-aeth
 gor-uch-el-der
 gwel-ed-ig-aeth
 gwrth-nys-ig-rwydd
 gwyn-fyd-ed-ig
 Haedd-ed-ig-aeth
 ha-log-ed-ig
 he-bog-ydd-iaeth
 hil-i-og-aeth
 hwyr-fryd-ig-rwydd
 Iach-awd-wr-iaeth
 Lli-of-og-rwydd
 llyg-ad-ryth-u
 llygr-ed-ig-aeth
 Medd-yg-in-iaeth
 March-nad-ydd-ion
 Mar-wol-aeth-u
 mol-i-an-us
 my-fyr-dod-au
 Och-en-eid-iau
 off-eir-iad-aeth
 o-le-wydd-en
 Par-ad-wys-aidd
 pech-ad-ur-us
 pen-nad-ur-iaeth
 phys-yg-wr-iaeth
 Rhag-ddar-bod-aeth
 rhag-or-freint-iau

rhwym-ed-ig-aeth
 Tal-ed-ig-aeth
 tang-nef-edd-us
 te-byg-ol-iaeth
 teyrn-frad-wr-iaeth
 tra-ddod-iad-au

tru-gar-edd-au
 Ym-ad-rodd-us
 ym-er-od-raeth
 y-grif-en-wr
 yf-pryd-ol-iaeth
 yf-tyfn-ig-rwydd.

GEIRIAU O BUMP SILLAF, yn rhannedig.

Am-ry-fuf-edd-au
 an-ad-na-bydd-us
 an-ed-if-eir-wch
 an-ef-guf-od-ol
 an-e-wyll-yf-gar
 ang-har-iad-ol-deb
 ang-hyd-na-bydd-us
 an-iff-odd-ad-wy
 an-nhru-gar-og-rwydd
 an-ny-chwel-ed-ig
 an-rhyd-edd-uf-af
 Arch-off-eir-iad-aeth
 Barn-ed-ig-aeth-au
 bon-edd-ig-eidd-rwydd
 budd-ug-ol-iaeth-us
 Coff-ad-wr-iaeth-au
 cosp-ed-ig-aeth-au
 cyf-eil-iorn-ad-au
 cyf-ne-wid-iol-deb
 cyff-red-in-ol-rwydd
 cym-mer-ad-wy-aeth
 cym-mwyn-af-gar-wch
 chwaraeu-ydd-iaeth-au
 Dar-fod-ed-ig-aeth
 di-odd-ef-gar-wch
 Eu-lun-add-ol-iaeth
 er-lid-ig-gaeth-au
 e-wyll-yf-gar-wch
 Go-gon-edd-uf-ach

gor-ef-gyn-ydd-ion
 gwar-ad-wydd-uf-af
 gwar-ed-ig-aeth-au
 gwaf-an-aeth ydd-es
 gwein-id-og-aeth-au
 gwel-ed-ig-aeth-au
 gwi-a-len-od-iau
 gwyl-iad-wr-iaeth-au
 gwyn-fyd-ed-ig-rwydd
 Haedd-ed-ig-aeth-au
 hol-ed-ig-aeth-ol
 Holl-a-llu-og-rwydd
 Llygr-ed-ig-aeth-au
 Medd-yg-in-iaeth-ol
 Oll-gyf-oeth-og-rwydd
 Pech-ad-ur-uf-rwydd
 phyf-yg-wr-iaeth-ol
 poen-ed-ig-aeth-us
 Proph-wyd-ol-iaeth-au
 Rhwym-ed-ig-aeth-au
 Siom-ed-ig-aeth-us
 swyn-gy-far-edd-wyr
 Teyrn-frad-wr-iaeth-au
 Tra-gy-wydd-ol-deb
 ty-wyf-og-aeth-au
 tyft-iol-aeth-af-ant
 Ym-gy-foeth-og-i
 ym-er-odr-aeth-au
 yf-pryd-ol-iaeth-au.

GEIRIAU O CHWECH SILLAF, *wedi eu rhannu.*

An-e-wyll-yf-gar-wch
 an-heb-yg-ol-iaeth-ol
 ang-hym-mer-ad-wy-aeth
 Cynt-af-an-ed-ig-aeth
 Dar-fod-ed-ig-aeth-us
 dat-gudd-ed-ig-aeth-au

Gof-od-ed-ig-aeth-au
 gwa-han-ed-ig-aeth-ol
 gwarth-rudd-ed-ig-aeth-au
 Mawr-fry-di-de-dig-rwydd
 Per-er-in-dod-aeth-au
 tyng-hed-fen-awl-a-dwy

GEIRIAU O SAITH SILLAF, &c. *wedi eu rhannu.*

Am-rhe-swyl-e-dig-aeth-ol
 An-nhyng-ed-fen-awl-ad-wy
 an-nif-lan-ed-ig-aeth-ol
 ang-hym-mer-a-dwy-aeth-ol
 an-ys-gog-ed-ig-ad-wy
 ar-wydd-far-ddon-iaeth-ad-au
 ath-ron-ddysg-ed-ig-aeth-au
 Cynt-af-an-ed-ig-aeth-au
 goll-ying-dod-ed-ig-aeth-au
 Mor-gym-mlawdd-ei-ri-og-rwydd
 Yf-grif-en-ed-ig-aeth-au
 Cyf-new-id-iol-ed-ig-aeth-au
 Ang-hyf-new-id-iol-ed-ig-aeth-au.

DYSG yn grynno 'Mhlentyn gwyn,
 Mewn goreu hwyl, y geiriau hyn;
 Eu '*Spelio* 'n dda, mewn mwyndra maith,
 Cyn dechreu darllain, wiwlan waith.

Ac yna dos ymlaen bob dydd,
 At iawn ddarlleniad rhediad rhydd;
 Gan ddyfsgu'n bwyllig ddiddig ddawn,
 Bob math o eiriau, a llyfrau'n llawn.

Adnodau byrrion a bawdd, i ddechreu darllain, wedi eu casglu yn Bennodau bychain, o Eiriau Un Sillaf.

P E N. I.

DA yw Duw i bawb.

2. Nid oes ond un Duw y Tad, o'r hwn y mae pob peth.

3. O'm blaen i nid oedd Duw.

4. Pwy mor fawr a'n Duw ni?

5. Nid fel ein craig ni yw eu craig hwynt.

6. Nid oes neb da ond un, sef Duw.

7. Un Tad fydd i chwi, yr hwn fydd yn y Nef.

8. Ond fy llaw i a wnaeth hyn oll.

9. Nid mewn congl y gwnaed hyn.

10. A phob peth fydd o Dduw.

P E N. II.

HOLL air Duw fydd bur.

2. Y Sêr nid y'nt lân yn ei wydd ef.

3. Pa faint mwy dyn yr hwn fydd brÿf?

4. Bydd dda wrth dy was, fel y b'wyf byw.

5. Ti yw Crist Mab y Duw byw.

6. Yn wir Mab Duw oedd y dyn hwn.

7. Pa le y mae eich fydd chwi?

8. Ond gan fab y dyn nid oes le i roi ei ben i lawr.

9. Nid wyf yn cael dim bai ar y dyn hwn.

10. Ac ni wyr neb pwy yw y Mab ond y Tad, na phwy yw'r Tad ond y Mab.

P E N. III.

OND Gair ein Duw ni a saif byth.

2. Prÿn y gwir, ac na werth; ac yn awr gw yw.

3. Gw

3. Gwell yw fy ffrwyth i nag aur; i.e., nag aur coeth
4. Ni wyr dyn beth a dâl hi; ac ni chair hi yn nhîr yr rhai byw.
5. Gwyn fydd dy wŷr di.
6. Pwy ni wyr yn yr rhai hyn oll, mai llaw Duw a wnaeth hyn oll?
7. Ac yn awr, O! ein Duw ni, y Duw mawr.
8. Ti, O Dduw, yw fy Nuw i: dy ffordd fydd yn y môr.
9. Bydd dda wrth dy was, fel y b'wyf byw.
10. Er fy mwyn fy hun, er fy mwyn fy hun, y gwnaf hyn.

P E N. IV.

FY Nhad i fydd fwy na phawb; i.e., na'r rhai fydd yn y byd.

2. Ef a wyr bob peth.
3. Barn di fy marn i; ei holl ffyrdd y'nt farn.
4. Pob un a ddwg ei faich ei hun.
5. Daeth awr ei farn ef: nid dyn yw Duw.
6. Yr hwn fydd yn hau yn brin, a fêd yn brin
7. Nid oes ffydd gan bawb.
8. Nid yw pren da yn dwyn ffrwyth drwg; na phren drwg yn dwyn ffrwyth da.
9. Naill ai gwnewch y pren yn dda, a'i ffrwyth yn dda; a'i gwnewch y pren yn ddrwg, a'i ffrwyth yn ddrwg.
10. Pob pren da fydd yn dwyn ffrwyth da; ond y pren drwg fydd yn dwyn ffrwyth drwg.

P E N. V.

Y Bedd ni'th fawl di: y byw, y byw, efe a'th fawl di.

2. Gwr da a gaiff ffafr gan Dduw.

3. Ond

3. Ond y mae fe yn un, a phwy a'i try ef.
4. Duw a wnaeth bob peth er ei fwyn ei hun.
5. A oes i ti fraich fel Duw? A'i wynt y rhydd Duw rew.
6. Ti yw Duw fy nerth: y Duw hwn yw ein Duw ni byth.
7. Yr hwn fydd yn troi'r graig yn llyn dwfr.
8. Duw a'n dug ni o'r *Aipht* â llaw gref.
9. Mawr wyt, a mawr yw dy nerth! Bÿs Duw yw hyn.
10. Fy Nhad i yr hwn a'i rhoes hwynt i mi fydd fwy na phawb: ac ni's gall neb eu dwyn hwynt o law fy Nhad i.

P E N. VI.

N ID da neb ond un, sef Duw: Da y gwnaeth ef bob peth.

2. Yr hwn a dâl i bob un yn ol ei waith.
3. Gwna yr hyn fydd dda, a thi a gai glod.
4. Duw ei hun a fydd gyd â hwynt, ac a fydd yn Dduw i'r *rhai hyn*.
5. Eich gwobr fydd fawr yn y nef: o'm llaw i y bydd hyn i chwi.
6. Yr hwn fydd yn hau'r hâd da, yw Mab y dyn.
7. A'r rhai hyn yw y rhai ar fin y ffordd.
8. Nid fel gair dyn, ond (fel y mae'n wir) yn air Duw.
9. Nid wyt ti mwy yn was, ond yn fab.
10. Fel y bo Duw oll yn oll.

P E N. VII.

G WYN ei fyd y dyn a wnel hyn.

2. Efe a drig ger bron Duw, i ffoi rhag y llid a fydd.

3 Y mae

3. Y mae ef yn ddoeth, a phwy a'i try yn ol?
4. Pen pob gwr yw Crist; a phen y wraig yw'r gwr; a phen Crist yw Duw.
5. Am hyn y gâd dyn dad a mam, ac y glŷn wrth ei wraig.
6. A'r hyn yr wyf yr awr hon yn ei fyw yn y cnawd, ei fyw yr wyf trwy ffydd Mab Duw.
7. Nid fi chwaith, ond gras Duw, yr hwn oedd gyd â mi.
8. Drwg ni thrig gyd â thi.
9. Ofn dyn fy'n dwyn magl; ond *gwas* Duw fydd hŷ fel llew.
10. O'rh law di y mae hyn.

P E N. VIII.

- E**ITHR trwy Ras yr wyf yr hyn wyf.
2. Duw a *r'o* Ras i ti fy mab.
 3. Am nad y'ch dan y ddeddf, eithr dan Ras.
 4. A'r Gair oedd gyd â Duw, a Duw oedd y Gair.
 5. Ond y nawr ein Tad ni wyt ti.
 6. Y blaidd a drig gyd â'r oen.
 7. Y peth fydd bell a dwfn iawn, pwy a'i caiff?
 8. Duw a rydd ei lef o flaen ei lu. Pwy a saif o flaen ei lîd ef?
 9. Y Nef nid yw lân yn ei *wydd* ef.
 10. Pa faint llai, y rhai fydd yn *byw* mewn tai o glai, rhai fydd a'i sail mewn prîdd.

*Adnodau bawdd, wedi eu casglu yn Bennodau byrrion,
o Eiriau Un a Dwy Sillaf.*

P E N. I.

- F**Y Mab, moes i mi dy galon.
2. Pa fodd y glanha llanc ei lwybr? wrth gaw yn ol dy âr di.

3. Dïau

3. Diau fod Duw a farna'r ddaear.
4. Wele yr wyf yn dyfod ar frŷs; a'm gwobr fydd gyd â mi, i rhoddi i bob un fel y byddo ei waith ef.
5. Canys daeth dydd mawr ei ddigter ef; a phwy a ddichon sefyll?
6. Wele yr wyf yn sefyll wrth y drws ac yn curo.
7. Yr hwn a ddêl attaf fi, ni's bwriaf ef allan ddim.
8. Ceisiwch yr Arglwydd tra galler ei gael; gelwch arno tra y fyddo yn agos.
9. Ceisiwch fi a chwi a'm cewch; pan i'm ceisioch â'ch holl galon.
10. Canys tŷ Israel pa ham y byddwch feirw?

P E N. II.

PWY fydd debyg i ti, O Arglwydd, ym mysg y duwiau?

2. I bale yr âf oddi wrth dy Yspryd? ac i bale y ffôaf o'th wŷdd?

3. Myfi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r diwedd, medd yr Arglwydd, yr hwn fydd, a'r hwn oedd, a'r hwn fydd i ddyfod.

4. Canys ei lygaid fydd ar ffyrdd dyn, ac efe wêl ei holl gamrau ef.

5. Wele y nefoedd, a nefoedd y nefoedd ni allan dy gynnwys di.

6. Onid ydwyf fi yn llenwi'r nefoedd a'r ddaear medd yr Arglwydd.

7. Nid oes neb fel tydi, ac nid oes Duw ond tydi yn ol yr hyn oll a glywsom ni â'n clustiau.

8. Canys y mae llygaid yr Arglwydd yn edryc ar yr holl ddaear, i'w ddangos ei hun yn grŷf gyda'r rhai fydd a'u calon yn berffaith tu ag atto ef.

9. Nid yw Duw, Dduw y rhai meirw, ond y rhai byw.

10. Y Duw

10. Y Duw hwn yw ein Duw ni byth; efe a'n
ywys ni hyd angau.

P E N. III.

MOLWCH yr Arglwydd, gweision yr Ar-
glwydd, molwch ef.

2. Canys da yw'r Arglwydd: cénwch i'w enw;
anys hyfryd yw.

3. Canys mi a wn mai mawr yw'r Arglwydd; a
bod ein Harglwydd ni goruwch yr holl Dduwiau.

4. Er bod yr Arglwydd yn uchel, etto efe a ed-
ych ar yr isel; ond y balch a edwyn efe o hirbell.

5. Canaf i ti, O Dduw, ganiad newydd: ar y nabl
r deg-tant y canaf i ti.

6. Canys efe a edwyn ein defnydd ni: cofia mai
wch ydym.

7. O blegid y gwynt a â drosto, ac ni bydd mwy
hono; a'i le nid edwyn ddim o hono ef mwy.

8. Mor anhawdd yr â y rhai y mae golud gan-
dynt i mewn i deyrnas Dduw!

9. Eithr yn awr gwlad well y maent hwy yn ei
nwennych, hynny ydyw un nefol.

10. Gwyn eu byd y bobl y mae felly iddynt:
wyn eu byd y bobl y mae'r Arglwydd yn Dduw
dynt.

P E N. IV.

Y DUW mawr yr hwn a luniodd bob peth.

2. Onid ti yw'r hwn a sychaist y môr, dyf-
edd y dyfnder mawr?

3. Canys y pethau hyn oll a wnaeth fy llaw.

4. Pwy a glybu'r fath beth a hyn? Pwy a welodd
fath bethau a hyn?

5. Pwy yw hwn yn dyfod o *Edem*? yn gôch ei
ddillad

ddillad o *Besra*? hwn fydd hardd yn ei wisg, yn ym-
daith yn amllder ei rym?

6. O na bait' megis brawd im', yn fugno bron-
nau fy mam.

7. Bu dda gennyf eistedd dan ei gyfgod ef, a'i
ffrwyth oedd felus i'm genau

8. Yr Arglwydd yw fy rhan i, medd fy enaid.

9. Canys rhan yr Arglwydd yw ei bobl.

10. Profwch, a gwelwch mor dda yw'r Arglwydd.

P E N. V.

OH fy enaid disgwyl wrth Dduw yn unig: canys
ynddo ef y mae fy ngobaith.

2. Na fwrw fi ymaith oddi ger dy fron: ac na
chymmer dy Ysryd sanctaidd oddi wrthyf.

3. Glanhâ fi ag isop a mi a lanhëir: golch fi a
byddaf wynnach nâ'r eira.

4. Tynn dy blâ oddi wrthyf: gan ddyrnod dy law
y darfûm i.

5. Gwrandô fy ngweddi Arglwydd, a chlyw fy
llef.

6. Y rhai cyfiawn a lefant, a'r Arglwydd a glyw,
ac a'u gwared o'u holl drallod.

7. Llygaid yr Arglwydd fydd ar y cyfiawn: a
glustiau fydd yn agored i'w llefain hwynt.

8. Ein henaidd fydd yn disgwyl am yr Arglwydd:
efe yw ein porth a'n tarian.

9. Aml ddrygau a gaiff y cyfiawn: ond yr Ar-
glwydd a'i gwared ef oddi wrthynt oll.

10. Yr Arglwydd a'th geidw rhag pob drwg
efe a geidw dy enaid.

P E N. VI.

WELE ti a wnaethpwyd yn iâch: na phech-
mwyach rhag digwydd i ti beth a fydd
gwaeth.

2. Fel na byddai i'r rhai byw, fyw mwyach iddynt eu hunain, ond i'r hwn a fu farw drostynt.

3. Yr hên bethau a aethant heibio; wele gwnaethpwyd pob peth yn newydd.

4. Yr hwn a'n gweithiodd ni i hyn yma yw Duw, yr hwn hefyd a roddodd i ni ernes yr Ysryd.

5. Eithr y mae gennym y trysor hwn mewn llestri pridd.

6. Rhoddwch eich ferch ar bethau fydd uchod, nid ar bethau fydd ar y ddaear.

7. *Tydi gan hynny*, fy mab, gwranddo addysg dy dad.

8. Gwaith pob dyn a wneir yn amlwg; canys y dydd a'i dengys.

9. Gwybydd y geilw Duw di i'r farn am hyn oll.

10. Canys pa lesad i ddyn os ennill yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun?

P E N. VII.

GWYN eu byd y tlodion yn yr ysryd: canys eiddynt yw teyrnas nefoedd.

2. Gwyn eu byd y pur o galon: canys hwy a elant Dduw.

3. Byddwch lawen a hyfryd: canys mawr yw eich gwobr yn y nefoedd.

4. Canys lle y mae eich trysor, yno y bydd eich calon hefyd.

5. Onid yw'r bywyd yn fwy na'r bwyd, a'r corph yn fwy na'r dillad?

6. Nid pob un fydd yn dywedyd wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd.

7. Ewch i mewn trwy'r porth cyfyng: canys ehang yw'r porth, a llydan yw'r ffordd fydd yn arwain i ddifryw.

8. O blegid cyfyng yw'r porth, a chûl yw'r ffordd fydd yn arwain i'r bywyd.

9. Canys llawer fydd wedi eu galw, ac ychydig wedi eu dewis.

10. Daeth dydd mawr ei ddigter ef; a phwy ddichon sefyll?

P E N. VIII.

GWELWCH pa fath gariad a roes y Tâd arnom, fel y'n gelwid yn feibion i Dduw.

2. O blegid ni a gawn ei weled ef megis ag mae.

3. Ac y mae pob un fydd ganddo y gobaith hyn ynddo ef, yn ei buro ei hun, megis y mae ynta yn bur.

4. A hyn yw'r hyfder fydd gennym tu ag atto ei fod yn ein gwrando ni.

5. Canys Bachgen a aned i ni, Mab a roddwy i ni.

6. Am hynny efe a ddichon hefyd yn gwbl iachâu, y rhai trwyddo ef, sy'n dyfod at Dduw, gan fod yn byw bob amser i eiriol drostynt hwy.

7. Yr hwn ni wnaeth bechod, ac ni chaed twyn yn ei enau.

8. Wedi ei demtio ym mhob peth yr un ffunu a ninnau, etto heb bechod.

9. Gwir yw'r gair, os buom feirw gyd ag ef, byddwn hefyd gyd ag ef.

10. Os y Mab gan hynny a'ch rhyddhâ chwyrn rhyddion a fyddwch yn wir.

P E N. IX.

GWELL yw ychydig gyd ag ofn yr Arglwydd na thryfor mawr a thrallod gyd ag ef.

2. Ofn yr Arglwydd yw ffynnon y bywyd, iddiangrhag maglau angau.

3. Enaid y dïog a ddeifyf, ac ni chaiff ddim:
ad enaid y diwyd a wneir yn frâs.
4. Ffrwyth y cyfiawn fydd megis pren y bywyd.
5. Ar y ffordd i fywyd y mae'r neb a gadwo addysg.
6. Y neb a'm caffo i a gaiff fywyd: ond y neb a
cho yn fy erbyn a wna gam â'i enaid ei hun.
7. Arnoch chwi ŵyr yr wyf fi yn galw; ac at feib-
an n dynion y mae fy llais.
8. Canys ffyrdd dyn fydd yngolwg yr Arglwydd,
ag y mae efe yn dal ar ei holl lwybrau ef.
9. Ystyria lwybr dy draed: a threfner dy holl
hyrdd yn union.
10. Canys yr Arglwydd a fydd dy hyder di, ac a
idw dy droed rhag ei ddal.

P E N. X.

- B**YDD dda wrth dy was, fel y byddwyf byw, ac
y cadwyf dy air.
2. Cymmer oddi wrthyf ffordd celwydd; ac yn
flawn dôd i mi dy gyfraith.
 3. Dysg i mi O Arglwydd ffordd dy ddeddfau, a
twy chadwaf hi hyd y diwedd.
 4. Gwna i mi ddeall a chadwaf dy gyfraith: i'e
unwaf hi â'm holl galon.
 5. Tro heibio fy llygaid rhag edrych ar wagedd:
bywywhâ fi yn ol dy air.
 6. O Arglwydd fy rhan ydwyt; dywedais y ca-
chwaf yn dy eiriau.
 7. Gwnaethost yn dda â'th was O Arglwydd, yn
dy air.
 8. Mor felus yw dy eiriau i'm genau.
 9. Llusefn yw dy air i'm traed, a llewyrch i'm
wydd ybr.
 10. Gwell i mi gyfraith dy enau, na miloedd o
iang ac arian.

P E N. XI.

HEDDWCH mawr fydd i'r rhai a garant dy gyfraith: ac nid oes drangwydd iddynt.

2. Dadleu fy nadl, a gwared fi: bywhâ fi yn ol dy air.

3. Fy nghymmorth a ddaw oddi wrth yr Arglwydd, yr hwn a wnaeth nefoedd a daear.

4. Ni âd efe i'th droed lithro: ac ni huna dy Geidwad.

5. Ni'th dery'r haul y dydd, na'r lleuad y nos.

6. Ein porth ni fydd yn enw'r Arglwydd, yr hwn a wnaeth nefoedd a daear.

7. Yr Arglwydd a wnaeth i ni bethau mawrion; am hynny yr ydym yn llawen.

8. Gwyn ei fyd pob un fydd yn ofni'r Arglwydd; yr hwn fydd yn rhodio yn ei ffyrdd ef.

9. Canys mi a wn mai mawr yw'r Arglwydd; a bod ein Harglwydd ni goruwch yr holl dduwiau.

10. O na wyddwn pa le y cawn ef.

P E N. XII.

Y Mae'r Barnwr yn sefyll wrth y drws.

2. Canys Duw a ddwg bob gweithred i farn, a phob peth dirgel, pa un bynnag fyddo ai da ai drwg.

3. Y nefoedd a'r ddaear fy yr awr hon, ydynt trwy'r un gair wedi ei rhoddi i gadw i dân, erbyn dydd y farn, a distryw yr anwir ddynion.

4. Dydd yr Arglwydd a ddaw megis lleidr y nôs.

5. Canys efe a ddaw fel magl, ar warthaf pawb oll a'r fy yn trigo ar wyneb yr holl ddaear.

6. A'r Arglwydd a rydd ei lef o flaen ei lu, canys mawr iawn yw ei werfyll ef, canys cryf yw'r hwn fydd

ydd yn gwneuthur ei air ef, o herwydd mawr yw
ydd yr Arglwydd.

7. Ac mi a welais y meirw, fychain a mawrion
n sefyll ger bron Duw.

8. Gwiliwch gan hynny; am na wyddoch pa awr
daw eich Arglwydd.

9. A Sêr y nef a tyrthiant, a'r nerthoedd fydd yn
nefoedd a figlir.

10 Am hynny byddwch chwithau barod: canys
dy n yr awr ni thybioch y daw Mab y Dyn.

*Idnodau hawdd, wedi eu casglu ynghyd yn Bennodau
byrrion o Eiriau Un, Dwy, a Thair Sillaf.*

P E N. I.

Nefoedd fy'n datgan gogoniant Duw; a'r
ffurfafen fy'n mynegi gwaith ei ddwyllaw ef.

2. Arglwydd ein Iôr ni, mor ardderchog yw dy
aw ar yr holl ddaear! yr hwn a ofodaist dy ogoniant
vch y nefoedd.

3. Pan edrychwyf ar dy nefoedd, gwaith dy fyf-
d; y lloer a'r sêr y rhai a ordeiniaist.

4. Pa beth yw dyn i ti i'w gosio? a mab dyn i ti
nweled ag ef.

5. Canys gwnaethost ef ychydig îs na'r angylion,
a'i coronaist â gogoniant ac â harddwch.

6. Er hynny dyn mewn anrhydedd nid crys.

7. Am hynny, megis trwy un dyn y daeth pechod
byd, a marwolaeth trwy bechod; ac felly yr aeth
rwolaeth ar bob dyn, yn gymmaint a phechu o
wb.

8. Gwyrasant oll, aethant i gyd yn anfuddiol; nid
un yn gwneuthur daioni, nac oes un.

9. O blegid pawb a bechafant, ac ydynt yn ôl am
ogoniant Duw.

10. Pwy a ddyry beth glân allan o beth aflan?

P E N. II.

A Pha beth y deuf ger bron yr Arglwydd, ac yr
ymgrymmaf ger bron yr uchel Dduw?

2. Trwy weithredoedd y ddeddf ni chyfiawnheir
un cnawd yn ei olwg ef.

3. Canys pwy bynnag a gadwo'r gyfraith i gyd
oll, ac a ballo mewn un pwngc, y mae efe yn euog
o'r cwbl.

4. Eithr cyd-gauodd yr ysgrythur bob peth dan
bechod, fel y rhoddid yr addewid trwy ffydd Iesu
Grist, i'r rhai sy'n credu.

5. Crist a'n llwyr brynodd oddi wrth felldith y
ddeddf, gan eu wneuthur yn felldith trosom.

6. Canys Crist pan oeddym ni etto yn weiniaid
mewn pryd a fu farw dros yr annuwiol.

7. Ac nid oes enw arall dan y nef wedi ei rodd
ym mhlith dynion, trwy'r hwn y mae'n rhaid i n
fod yn gadwedig.

8. Efe a archollwyd am ein camweddau ni; a
Arglwydd a roddes arno ef ein hanwireddau ni
gyd.

9. Yr hwn a draddodwyd dros ein pechodau ni
ac a gyfodwyd i'n cyfiawnhau ni.

10. Cariad mwy na hwn nid oes gan neb, sef bo
i un roi ei einios dros ei gyfeillion.

P E N. III.

YN eu holl gyftudd hwynt efe a gyftuddiwyd.

2. Fel oen yr arweiniwyd ef i'r lladdfa.

3. A minnau os dylrchefir fi oddi ar y ddacar,
dýnnaf bawb atraf fy hun.

4. Gwo

4. Gwelwch ac edrychwch a oes y fath ofid a'm gofid i.

5. Yr Arglwydd a fynnai ei ddryllio ef; efe a'i chwyfodd: pan ofododd efe ei enaid yn aberth dros bechod.

6. Yr hwn nid arbedodd ei briod Fab, ond a'i traddododd ef trofom ni oll; pa wedd gyd âg ef hefyd na ddyry efe i ni bob peth.

7. Nid oes neb yn dwyn fy einioes oddi arnaf: ond myfi fydd yn ei doddi hi i lawr o honof fy hun.

8. Yn wir, yn wir meddaf i chwi, oni syrth y gronyn gwenith i'r ddaear a marw, hwnnw a erys yn unig: eithr os bydd efe marw, efe a ddwg ffrwyth lawer.

9. Gan wybod nad â phethau llygredig, megis arian neu aur y'ch prynwyd chwi; eithr â gwerthfawr waed Crist.

10. Yr hwn a'm carodd i, ac a'i dodes ei hun drosof fi.

P E N. IV.

TRIST iawn yw fy enaid hyd angau.

2. Yn ol hyn y bydd Mab y dyn yn eistedd, ar ddeheulaw gallu Duw.

3. Eithr hwy a lefasant, gan ddywedyd, croes-hoelia, croes-hoelia ef.

4. Ac wedi iddynt blethu coron o ddrain, hwy a'i dodasant ar ei ben ef.

5. A'r Iesu a ddywedodd, O Dad, maddeu iddynt.

6. Arglwydd cofia fi, pan ddelych i'th deyrnas.

7. Yn wir meddaf i ti, Heddyw y byddi gydâ mi ym Mharadwys.

8. Efe a ddywedodd, Gorphenwyd; a chan ogwyddo ei ben, efe a roddes i fynu'r yspryd.

9. Un

9. Un o'r milwyr a wanodd ei ystlys ef, â gwaywffon, ac yn y fan daeth allan, ddwfr a gwaed.

10. A *Joseph* wedi cymmeryd y corph, a'i hamdôdd â lliain glan, ac a'i gosododd yn ei fedd newydd ei hun.

P E N. V.

DE UWCH, gwelwch y fan lle gorweddodd yr Arglwydd.

2. Wele y mae efe yn myned o'ch blaen chwi i *Galilea*: yno y gwelwch ef.

3. Hwn a gyfododd Duw y trydydd dydd, ac a'i rhoddos ef i'w wneuthur yn amlwg;

4. Nid i'r bobl oll, eithr i'r tyffion etholedig o'r blaen gan Dduw, fef i ni y rhai a fwyttasom ac a yfasom gyd âg ef, wedi ei gyfodi ef o feirw.

5. Canys fel y bu efe farw, efe a fu farw unwaith i bechod: ac fel y mae'n byw, byw y mae i Dduw.

6. Felly chwithau hefyd, cyfrifwch eich hunain yn feirw i bechod, eithr yn fyw i Dduw, yng Nghrist Iesu ein Harglwydd.

7 Eithr trwy ei waed ei hun a aeth unwaith i mewn i'r cyffegr, gan gael i ni dragwyddol ryddhâd.

8. Crist a aeth i mewn i'r nef ei hun, i ymddangos yn awr ger bron Duw trôsom ni.

9. Eithr Duw a gyfododd yr Arglwydd, ac a'n cyfyd ninnau trwy ei nerth ef.

10. Canys os ydym yn credu farw Iesu a'i gyfodi; felly y rhai a hunasant yn yr Iesu, a ddwg Duw hefyd gyd âg ef.

P E N. VI

EFE a yf o'r afon ar y ffordd: am hynny y dyrcha efe ei ben.

2. Yr wyf yn dyrchafu at fy Nhad i a'ch Tad
hwithau, a'm Duw i a'ch Duw chwithau.

3. Ac wedi iddo ddywedyd y pethau hyn, a
wynt-hwy yn edrych, efe a dderchafwyd i fynu, a
hwmmwl a'i derbyniodd ef allan o'u golwg hwynt.

4. Yr hwn a ddisgynodd, yw'r hwn hefyd a ef,
gynodd goruwch yr holl nefoedd, fel y cyflawnai
bob peth.

5. Canys un Duw fydd, ac un Cyfryngwr hefyd
hwng Duw a dynion, y Dyn Crist Iesu.

6. Efe a ddug bechodau llaweroedd, ac a cir-
olodd dros y troseddwr.

7. Yr hwn y mae y Mab ganddo, y mae'r bywyd
ganddo; a'r hwn nid yw ganddo Fab Duw, nid oes
ganddo fywyd.

8. Yr hwn fydd yn credu yn y Mab, y mae
ganddo fywyd tragywyddol: a'r hwn fydd heb gredu
y Mab, ni wêl fywyd; eithr y mae digofaint Duw
yn aros arno ef.

9. Canys trwy râs yr ydych yn gadwedig, trwy
fydd; a hynny nid o honoch eich hunain: rhôdd
Duw ydyw.

10. Am hynny, gan ein bod wedi ein cyfiawnhau
trwy ffydd, y mae gennym heddwch tu ag at Dduw,
trwy ein Hargwydd Iesu Crist.

P E N. VII.

EITHR pan ddel y Diddanydd, yr hwn a an-
fonaf i chwi oddi wrth y Tad (sef Ysryd y
wirionedd, yr hwn sy'n deilliaw oddi wrth y Tad.)

2. Efe a ddyfsg i chwi yr holl bethau, ac a ddwg
y gôf i chwi yr holl bethau a ddywedais i chwi.

3. A phan ddêl efe, sef Ysryd y gwirionedd, efe
ch tywys chwi i bob gwirionedd.

4. Eithr nyni oll ag wyneb agored, yn edrych ar
Ogoniant

Ogoniant yr Arglwydd megis mewn drŷch, a newidir i'r unrhyw ddelw o ogoniant i ogoniant, megis gan Yspryd yr Arglwydd.

5. Canys heb sancteiddrwydd ni chaiff neb weled yr Arglwydd.

6. Lle y mae Yspryd yr Arglwydd, yno y mae rhyddid.

7. Os byw yr ydym yn yr Yspryd, rhodiwn hefyd yn yr Yspryd.

8. Canys y rhai fydd yn ol y cnawd, am bethau y cnawd y maent yn syniaw: eithr y rhai fydd yn ol yr Yspryd, am bethau'r Yspryd.

9. Y sawl a arweinir gan Yspryd Duw, y rhai hyn fydd blant i Dduw.

10. Ac od oes neb heb Yspryd Crist ganddo, nid yw hwnnw yn eiddo ef.

P E N. VIII.

CHWYCHWI yw fy nghyfeillion, os gwnewch pa bethau bynnag yr wyf yn eu gorchymyn i chwi.

2. Canys pwy bynnag a wnâ ewyllys fy Nhad yr hwn fydd yn y nefoedd, efe yw fy mrawd i, a'm chwaer, a'm mam.

3. Nid pob un fydd yn dywedyd wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd: ond yr hwn fydd yn gwneuthur ewyllys fy Nhad yr hwn fydd yn y nefoedd.

4. Câr yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon, ac â'th holl enaid, ac â'th holl feddwl. Hwn yw'r cyntaf a'r gorchymyn mawr.

5. A'r ail fydd gyffelyb iddo; câr dy gymmydog fel ti dy hun.

6. Y plant ufuddhewch i'ch rhieni yn yr Arglwydd: canys hyn fydd gyfiawn.

7. A

7. A chwithau dadau, na yrrwch eich plant i ddigio; ond maethwch hwynt yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd.

8. A Duw'r heddwch, yr hwn a ddug drachefn oddi wrth y meirw ein Harglwydd Iesu, Bugail mawr y defaid, trwy waed y cyfammod tragywyddol.

9. A'ch perffeithio ym mhob gweithred dda, i wneuthur ei ewyllys ef; gan weithio ynoch yr hyn fydd gymmeradwy yn ei olwg ef trwy Iesu Grift: I'r hwn y byddo'r gogoniant yn oes oesoedd. Amen.

10. Grâs ein Harglwydd Iesu Grift, a chariad Duw, a chymdeithas yr Yspryd Glân a fyddo gyd â chwi oll. Amen.

*Adnodau bawdd, wedi eu casglu yn Bennodau byrrion,
o Eiriau Un, Dwy, Tair, a Phedair Sillaf, a rhai
o Bump Sillaf.*

P E N . I.

CANYYS gan fod marwolaeth trwy ddyn, trwy ddyn hefyd y mae adgyfodiad y meirw.

2. Y mae'r awr yn dyfod, yn yr hon y caiff pawb i'r fydd yn y beddau glywed ei leferydd ef. A hwy ddeuant allan, y rhai a wnaethant dda i adgyfodiad fywyd; ond y rhai a wnaethant ddrwg, i adgyfodiad barn.

3. Yr Arglwydd ei hun a ddisgyn o'r nef gyd â oedd, â llêf yr Archangel, ac âg udgorn Duw: i'r meirw yng Nghrist a gyfodant yn gyntaf.

4. A llawer o'r rhai fydd yn cyfgu yn llwch y laear a ddeffroant, rhai i fywyd tragywyddol, a rhai i farth a dirmyg tragywyddol.

5. Yr

5. Yr hwn a gyfnewidia ein corph gwael ni, fe y gwneler ef yr un ffurf â'i gorph gogoneddus ef.

6. Dy feirw a fyddant byw, fel fy nghorph i y adgyfodant.

7. Yr Iesu a ddywedodd, Myfi yw'r adgyfodia a'r bywyd: yr hwn fydd yn credu ynof fi, er idd farw, a fydd byw.

8. Nid oes gan hynny yn awr ddim damnedig aeth i'r rhai fydd yng Nghrist Iesu.

9. Ond ar yr annuwiolion y gwlawia efe fagla tân a brwmstan, a phoethwynt ystormus: dyma r eu phiol hwynt.

10. A'r rhai hyn a ânt i gosbedigaeth drag wyddol: ond y rhai cyfiawn i fywyd tragywyddol.

P E N. II.

A BYDD arwyddion yn yr haul, a'r lleuad, a'r fêr; ac ar y ddaear ing cenhedloedd gan gfyng-gyngor; a'r môr a'r tonnau yn rhuo, a dyni yn llewygu gan ofn.

2. Yno y bloeddia'r dewr yn chwerw. Diwrnod lliidiog yw'r diwrnod hwnnw, diwrnod tralloda a chyfyngdra, diwrnod dinystr ac anghyfanedd-ddiwrnod tywyll a du, diwrnod cymmylau a thwyllni.

3. Pwy a faif o flaen ei lîd ef? a phwy a gyfyngynddaredd ei ddigofaint? Ei lîd a dywelltir tân, a'r creigiau a fwrir i lawr ganddo.

4. Canys yr udgorn a gân, a'r meirw a gyfo yn anllygredig, a ninnau a newidir.

5. Yr Arglwydd Iesu a farna'r byw a'r meirw yn ei ymddangosiad.

6. Yna y galwant arnaf, ond ni wrandawaf; fore y'm ceisiant, ond ni'm cânt. Canys câs a gandd

fe anddynt wybodaeth, ac ofn yr Arglwydd ni ddew-
f. safant.

7. A chyd-geglir ger ei fron ef yr holl genhed-
oedd : ac efe a'i didola hwynt oddi wrth eu gilydd,
dia el y didola bugail y defaid oddi wrth y geifr.

8. Yna y dywed y Brenhin wrth y rhai ar ei
ddeheulaw, Deuwch, chwi fendigedigion fy Nhâd,
dig etifeddwch y deyrnas a barottowyd i chwi er feiliad
byd.

9. Yna y dywed efe hefyd wrth y rhai a fyddant
glaw ar y llaw aswy, Ewch oddi wrthyf, rai melldigedig,
a rai'r tân tragwyddol, yr hwn a barottowyd i ddiabol
ag a'i angylion.

10. Yna y dychwelwch, ac y gwelwch ragor
dol. rhwng y cyfiawn a'r drygionus, rhwng yr hwn a
wafanaetho Dduw, a'r hwn ni's gwafanaetho ef.

P E N. III.

A'R dydd hwnnw y dywedir, Wele, dyma ein
ynio Duw ni; gobeithiasom ynddo, ac efe a'n
Diw ceidw : dyma'r Arglwydd; gobeithiasom ynddo,
rallo gorfoleddwn a llawenychwn yn ei iachawdwriaeth
d-d ef.

2. Anwylyd, yr awr hon meibion i Dduw ydym,
ac nid amlygwyd etto beth a fyddwn : eithr ni a
gyf wyddom pan ymddangofo efe, y byddwn gyffelyb
ltir ddo; o blegid ni a gawn ei weled ef megis ag y
mae.

3. O hyn allan rhoddwyd coron cyfiawnder i'w
gyfo chadw i mi, yr hon a rydd yr Arglwydd, y Barnwr
mei cyfiawn i mi y dydd hwnnw : ac nid yn unig i mi,
ond hefyd i bawb a garant ei ymddangosiad ef.

4. Y llinynau a syrthiodd i mi mewn lleoedd
af; afryd; ie y mae i mi etifeddiaeth ddeg.

5. Fel y mae'n 'sgrifenedig, Ni welodd llygad,

ni chlywodd clust, ac ni ddaeth i galon dyn, y pethau a ddarparodd Daw i'r rhai a'i carant ef.

6. Digonolrwydd llawenydd fydd ger dy fron: ar dy ddeheulaw y mae digrifwch yn dragywydd.

7. Gan ddiolch i'r Tad, yr hwn a'n gwnaeth ni yn gymmwys i gael rhan o etifeddiaeth y faint yn y goleuni.

8. O herwydd hynny y maent ger bron gorsedd-faingc Duw, ac yn ei wasanaethu ef ddydd a nôs yn ei deml: a'r hwn fydd yn eistedd ar yr orsedd-faingc a drig yn eu plith hwynt.

9. Gwyn eu byd y rhai sy'n gwneuthur ei orchymynion ef, fel y byddo iddynt fraint ym Mhren y Bywyd, ac y gallont fyned i mewn trwy'r pyrth i'r ddinas.

10. Yr hwn fydd yn tyftiolaethu'r pethau hyn, fydd yn dywedyd, Yn wîr, yr wyf yn dyfod ar frÿs. Amen. Yn wîr tyred, Arglwydd Iesu.

Cofrestr, o'r rhan fwyaf o'r gwyrthiau a grybwyllir am danynt yn yr hên Destament a'r Newydd; er mwyn byfferddi plant, a'u hannog i ddarllain am y gwyrthiau hynny yn fwy cyflawn yn yr Ysgrythyrau.

Gen. i. CREU'r byd o ddim.

vii. 17. C Difetha'r hên fyd, â dwfr diluw.

viii. 1. Gwynt yn llonyddu'r dyfroedd.

xix. 24. Distrywio Sedom a Gemora, â than o'r nef.

— 26. Troi gwraig Lot yn golofn halen.

xxi. 2. Genedigaeth Isaac.

— 17. Angel yn cyfuro Agar.

xxii. 12, 13. Gwaredigaeth wyrthiol Isaac o safon marwolaeth, ar fynydd Moria.

- xxviii. 12. Gweledigaeth *Jacob*, lle y canfu efe yr ysgol, yn cyrhaeddyd o'r ddaear i'r nesoedd.
- xxxii. 24. Ymdrech *Jacob* â'r Angel, yn *Peniel*.
- xli. 25. *Joseph* yn deongli breuddwydion *Pharao*.
- Ecf.* iii. Angel yn ymddangos i *Moses*, mewn ffiam dân yn y berth.
- iv. 3. Gwialen *Moses* yn troi yn farph.
- 4. Troi ei law ef yn wahanglwyfus: a'i hiachau.
- vii. 10. Gwialen *Aaron*, yn troi yn farph ger bron *Pharao*.
- 12. Gwial y Swynwŷr yn troi yn feirph; a gwialen *Aaron* yn eu llyngcu hwynt.
- 20. Troi dyfroedd yr *Aipht* yn waed.
- viii. 6. Plâ y llyffaint. *adn.* 10. Plâ'r cornwyd. *adn.* 17. Y llau. *adn.* 23. Taranau, cenllysg, a than.
- x. 13. Plâ y Locustiaid. *adn.* 22. Tywyllwch ar holl dŷr yr *Aipht*.
- xii. 29. Lladd y cyntafanedigion.
- 13. *Israel* yn gadael yr *Aipht*.
- xiii. 20. Y golofn yn dywyllwch i'r *Aiphtiaid*, ond yn oleuni i *Israel*.
- 21. Holti'r Môr, a'u harwain â'r golofn niwl a than.
- 22. *Israel* yn myned trwodd yn ddiogel, ar dŷr fŷch.
- 26. Y môr yn dychwelyd, ac yn gorchuddio'r *Aiphtiaid*.
- xvi. 12. Anfon y foff-ieir, a'r Manna yn ymborth.
- xvii. 6. Cael dwfr o'r graig gallestr.
- xix. 16. Disgyniad yr Arglwydd, mewn mawrhydi gogoneddus ac ofnadwy, ar fynydd *Sinai*.
- xx. 1. Traddodi'r gyfraith i *Moses*, ar ddwy lêch faen, wedi ei 'sgrifennu â bŷs D. i. w.

Ecf. xxiv. 18. *Moses* yn aros yn y mynydd, ddeugain niwrnod.

xxxiv. 28. Ac yn ymprydio ddeugain niwrnod, a deugain nôs.

— 29. Ei wyneb yn disgleirio, fel nad allai'r *Israeliaid* edrych yn grâff arno.

Lef. ix. 24. Tân oddi wrth yr Arglwydd, yn ysfu'r poeth offrwm.

x. 2. Tân oddi wrth yr Arglwydd yn difa *Nadab* ac *Abihu*, am offrymmu a than dieithr.

xi. 25. Rhoddi yspryd prophwydoliaeth i'r deg henafgwŷr a thrugain.

Num. xiv. 37. Y gwyr a roesai anair i'r wlad yn marw o'r plâ.

xvi. 32. Y Ddaear yn agoryd ei fasn, ac yn llyngcu *Cora*, *Dathan*, ac *Abiram*.

— 49. Pedair mil a'r ddeg yn marw o'r pla, am duchan.

xvii. 8. Gwialen *Aaron* yn blaguro.

xxi. 6. Iachau y bobl trwy edrych ar y farph brês, a frathafid gan y feirph tanllyd; am rwgnach.

xxii. 28. Afyn yn llafaru, er argyhoddi a cheryddu *Balaam*.

xxiii. Ei oruwchreoli ef gan Dduw i fendithio *Israel*; ac i brophwydo yn oleu am y *Mesias*.

Deut. xxix. 5. Gwisgoedd yr *Israeliaid* heb heneiddio ddeugain mlynedd.

Jos. iii. 7. Attal yr *Ierddonen*; nes i holl *Israel* fyned trwodd.

iv. 20. Muriau *Jerico* yn cwympto, wrth fŵn y cynrhyddod.

x. 11. Diftrywio gelynion *Israel* a chenllysg.

— 13. Yr haul a'r lleuad yn sefyll, ddiwrnod cyfan.

Barn. vi. Angel yn ymddangos i *Gideon*; a'r aberth yn cael ei ysfu.

- Barn.* vi. 38. Rhoddi arwydd i *Gideon*, trwy'r cnu gwlan.
- xii. 20. *Gideon* a'i dri chan gwr, heb arfau, ond piserau pridd, a lampau, yn gorchfygu'r *Midi-aniaid*.
- xiii. 19. Angel yn rhagfynegu genedigaeth *Samson*, ac yn efgyn i fynu yn fflam yr aberth.
- xiv. 6. *Samson* yn hollti'r llew heb un arf yn ei law.
- xv. 14. *Samson* yn torri rhaffau newyddion, a pharai y rhwymafid ef.
- 15. *Samson* yn lladd mil o'r *Philistiaid*, â gêm afyn i'r.
- 19. Hollti'r ên afyn, i ddiodi *Samson* yn ei gyfyngder.
- xvi. 3. *Samson* yn dwyn dryfau a physt porth y ddinas, i ben y bryn.
- 9. 12, 14. *Samson* yn torri'r gwdyn irion, a'r rhaffau newyddion, ac yn diangc ymaith, er plethu saith gudyn ei ben ynghyd a'r wê.
- 29, 30. *Samson* yn ymgynnal wrth y ddwy golofn, ac yn tynnu tŷ *Dagon* i lawr, gan ladd o'r *Philistiaid* fwy wrth farw, nag a laddasai yn ei holl fywyd.
- i *Sam.* v. 3. *Dagon* yn cwympo a flaen yr Arch.
- vi. 12. Dwyn yr Arch yn ôl i dir *Israel*, gan ddwy fuwch flith, ar fenn newydd.
- vii. 10. Dryllio'r *Philistiaid* a tharanau.
- xii. 15. Anfon taranau a gwlaw yn amser cynhauaf, trwy weddi *Samuel*.
- xiv. 15, 20. Daear gryn, a dychryn Duw yng ngwerfyll y *Philistiaid*, yn peri iddynt ladd eu gilydd.
- xvii. 49. *Dafydd* yn lladd *Goliath*, â ffon dafl a char-reg,

1 *Sam.* xix. 20, 23. Yspryd Duw yn disgyn ar gent-hadau *Saul*; ac arno yntau hefyd, pan yr aethant i ddal *Dafydd*.

2 *Sam.* vi. 7. Lladd *Uzza* am gyffwrdd â'r arch.

1 *Bren.* xiii. 5. Rhwygo'r allor yn *Bethel*, a thywallt y lludw oddi arni, wrth air gŵr Duw.

— 6. Adferu llaw *Jereboam*, trwy weddi'r Prophwyd.

— 28. Lladd y Prophwyd gan lew, am anufuddhau gair yr Arglwydd: ond ni ddrylliwyd y gelain, er bod y llew yn sefyll yn ei hymyl.

xvii. 1. *Elias* yn rhagfynegi am flynyddoedd y fychder, sef, na byddai na gw lith na gw law.

— 6. Y cigfrain yn ei borthi ef, ar lan afon *Cerith*.

— 16, 22. *Elias* yn amlhau brawd ac olew y weddw o *Sarepta*: ac yn codi ei mab o farw i fyw.

xviii. 33. *Elias* wrth sefyll o blaid y gwir Dduw, yn erbyn prophwydi *Baal*, yn gweddio, nes dyfod tan o'r nef i ddifa'r aberth; er cymmaint o ddyfroedd a dywalldwyd arno.

xx. 13. Buddugoliaeth wyrthiol ar elynion, yn o gair y Prophwyd.

2 *Bren.* i. 10. Tan o'r nef yn difa'r tywyflogion a' gwŷr, trwy air y Prophwyd *Elias*.

ii. 8. *Elias* yn hollti'r *Iorddonen* a'i fantell.

— 11. Ei ddyrchafu i'r nef mewn corwynt.

— 14. *Elisëus* yn hollti'r *Iorddonen* drachefn, mantell *Elias*.

— 22. Iachau y dyfroedd gan *Elisëus*.

iii. 17, 24. Llanw'r dyffryn o ddwfr, er na welwy gwynt na gw law: fel y siomwyd y gelynion ruthro ymlaen, i'w dinystr eu hunain.

iv. 5. *Elisëus* yn amlhau olew y wraig weddw dlaw.

— 35. Cyfodi mab y *Sunamites*, o farw i fyw.

— 41. Iachau lluniaeth meibion y Prophwydi.

- 2 *Bren.* iv. 44. Porthi can wr âg ychydig luniaeth.
 v. 14. Iachau *Naaman* o'i wahanglwyf.
 — 27. Gwahanglwyf *Naaman* yn glynu wrth *Gebezi*, a'i hâd yn dragywydd.
 vi. 6. Yr haiarn yn nofio.
 — 8. *Eliseus* yn datguddio cyfrinach brenhin *Syria*.
 — 18. *Eliseus* trwy weddi, yn taro'r gelynion a dallineb; ac yn agoryd eu llygaid drachefn.
 xiii. 21. Dyh marw yn cael ei fywhau, wrth gyffwrdd ag esgyrn *Eliseus*.
 xix. 35. Angel yn taro gwersyll yr *Asuriaid*; ac yn lladd pum a phedwar ugain a chant o filoedd.
 xx. 10. Y cysgod yn dychwelyd yn ei ôl ddeg o raddau ar ddial *Abaz*, yn arwydd i *Hefecia*.
 1 *Cron.* xxi. 26. Yr angel oedd yn lladd yr *Israeliad* yn cael ei attal trwy weddi *Dafydd*.
 2 *Cron.* vii. 1. Tân yn disgyn o'r nef wrth gyflegru'r deml, ac yn difa'r ebyrth.
 xx. 23. Pan yr oedd *Israel* yn moliannu prydferthwch sancteiddrwydd, mae'r gelynion yn y cyfamfer yn lladd eu gilydd.
Dan. ii. 31. *Daniel* yn adrodd i'r brenhin ei freuddwyd, a'i ddeongliad.
 iii. 25. Cadw yn fyw y tri llang ynghanol y ffwrn dân.
 iv. 18. *Daniel* drachefn yn deongli breuddwyd *Nebucodonosor*.
 — 33. Gyrru *Nebucodonosor* o blith dynion, a'i borthi fel eidionau.
 — 34. &c. Ei adferu drachefn: yntau yn moliannu Duw.
 v. 25. *Daniel* yn esponio'r 'scrifen-law ar y pared, i'r brenhin *Belsazzar*.
 vi. 23. Cadw *Daniel* yn fyw yn ffau y llewod.
Jona ii. 10. Gwaredu *Jona* o fol y pysgodyn.

*Cofrestr o'r Rhan fwyaf o'r Gwyrthiau, a grybwyllir
am danynt yn y Testament Newydd.*

Mat. i. 18. Angel yn rhagfynegi rhyfeddol enedig-
aeth Crist.

ii. 2. Y doethion yn dyfod at Grift wrth gyfar-
wyddyd seren.

iv. 23. Crist yn iachau pob clefyd, a phob afiechyd
ym mhlith y bobl.

— 24. Dwyn llawer o gleifion atto; ynteu yn eu
iachau hwynt oll.

viii. 3. Crist yn iachau un gwahanglwyfus.

— 13. Iachau gwas y canwriad.

— 16. Crist yn bwrw allan gythreuliaid, ac yn iachau
llawer o gleifion.

— 26. Yr Arglwydd Iesu a'i air yn gostegu'r
gwynt a'r môr, fely bu dawelwch mawr.

— 28. Bwrw'r cythreuliaid allan o'r ddau ddeifig;
a hwythau trwy ganiattad yn myned i'r môch.

ix. 22. Gwraig a fuasai glaf ddeuddeng mlynedd, yn
cael iachâd, wrth gyffwrdd ag ymyl gwisg yr
Arglwydd Iesu.

— 25. Crist yn cyfodi merch *Fairus* o farw i fyw.

— 29. Crist yn rhoddi eu golwg i ddau ddeillion,
trwy gyffwrdd â'u llygaid.

— 32. Bwrw'r cythraul allan o ddyn mud.

xii. 13. Crist yn adferu i ddyn ei law wywedig.

— 22. Crist yn bwrw'r cythraul allan o ddyn dall,
a mud; yntau yn gweled, ac yn llafaru.

xiv. 25, 29. Crist yn rhodio ar y môr; ac yn gor-
chymyn i *Pedr* ddyfod atto ar y dyfroedd.

xv. 22. Iachau merch y wrraig o *Ganaan*; yr hon
oedd ddrwg ei hwyl gan gythraul.

Mat.

Mat. xv. 30. Crist yn iachau llawer o gleision, deillion, mudion, ac anafusion

xvii. 15. Crist yn bwrw'r cythraul allan o'r bachgen lloerig

— 27. *Pedr* wrth gyfarwyddyd yr Iesu, yn cael darn o arian yn safu *Pysgodyn*

xxi. 19. Melldithio'r ffigys-bren, fel y gwywodd yn ebrwydd.

xxvii. 45. Bu dywyllwch ar yr holl ddaear dros dair awr, pan ydoedd Crist yn dioddef.

— 53, 54. Llen y Deiml a rwygwyd. Y ddaear a grynodd: a'r meini a holltwyd. Y beddau a agorwyd: a llawer o gyrph y saint a gyfodasant, ar ei gyfodiad ef.

xxviii. 2. Ddaear-gryn mawr pan cyfododd Crist o'r bedd.

Marc i. 26. Crist yn gorchymyn i'r yspryd aflan fyned allan o'r dyn

— 34. Crist yn iachau llawer o rai drwg eu hwyl; ac yn bwrw allan gythreuliaid.

ii. 2. Crist yn iachau un clâf o'r parllys, yr hwn a ddygpwyd ger ei fron gan bedwar

vi. 13. Yr Apostolion yn bwrw llawer o gythreuliaid allan; ac yn elio amryw gleision ag olew, fel y iachawyd hwynt.

— 41, 42. Porthi pum mil, â phum torth, a dau bysgodyn

vii. 33. Iachau un byddar, ac attal dywedyd arno

viii. 8. Porthi pedair mil, a saith dorth, ac ychydig bysgod bychain

— 22. Rhoddi ei olwg i ddyn dall, trwy boeri ar ei lygaid.

xvi. 9. Bwrw saith gythraul allan o *Mair Magdalen*.

Luc i. 20. Taro *Zacarias* yn fud, am anghrediniaeth.

Luc

Luc i. 41. Y plentyn yn llammu o lawenydd, ynghrodd *Elisabeth*.

— 64. Agoryd genau *Zacarias* drachefn.

ii. 11, 15. Angel yn cyhoeddi'r newyddion da Fugeiliaid.

— 25, 38. *Simeon* ac *Anna*, trwy gyfarwyddyd yr Ysryd Glan, yn cydnabod Crist, ac yn llafaru am dano.

iv. 39. Iachau chwegr *Pedr*.

vii. 15. Cyfodi mab y wraig weddw o *Nain*, o farw i fyw.

x. 17. Y cythreuliaid yn darostwng i'r disgyblion yn enw'r Iesu.

xiii. 13. Iachau y wraig a fuasai mewn gwendid ddeunaw mlynedd.

xiv. 2, 3. Crist yn iachau dyn oedd glâf o'r dropfi.

xvii. 14. Glanhau deg o wahangleision.

xviii. 42. Crist yn rhoddi ei olwg i ddyn dall, fel i *Bartimeus*.

xxii. 51. Crist yn iachau clust gwâs yr archoffeiriad: yr hon a dorasid ymaith.

Ioan ii. 9. Troi'r dwfr yn win yn *Cana Galilea*.

iv. 50. Crist â'i air yn iachau mab y pendefig.

v. 5. Iachau y dyn wrth lyn *Bethesda*: a fuasai glaf namyn dwy flynedd deugain.

ix. 6, 7. Crist a chlai a phoeryn, yn agoryd llygaid dyn a anesid yn ddall.

xxi. 6. Y disgyblion ar arch Crist, yn bwrw rhwyd tu deau i'r llong, ac yn dal lliaws mawr o bysgod.

Aet. ii. 4. Tywallt yr Ysryd Glan ar yr Apostolion, fel y llafarasant â thafodau eraill.

Aet. ii. 41. Argyhoeddi tair mil trwy bregeth *Pedr*.

— 43. Gwneuthur llawer o arwyddion, a rhyfeddodau gan yr Apostolion.

- i. 7. Iachau y dyn clôff o grôth ei fam wrth borth
y Deml
 . 5—10. *Ananias* a *Sapbira* yn marw dan farn
Duw, am eu celwydd a'u rhagrith.
 — 12. Llawer o arwyddion a rhyfeddodau yn cael
eu gwneud trwy ddwyllaw yr Apostolion.
 — 15, 16. Cleifion yn cael iachad trwy gyfgod
Pedr: a lliaws o gleifion, a'r rhai a drallodid
gan ysprydion aflan yn cael eu iachau oll.
 — 19. Angel yn dwyn yr Apostolion allan o'r
carchar
 i. 15. Wyneb *Stephan*, fel wyneb angel.
 ii. 56. *Stephan* yn gweled y nef yn agored.
 iii. 6, 7. Arwyddion yn cael eu gwneuthur gan
Phylip. Ysprydion aflan yn myned allan; a
chleifion yn cael eu iachau
 . 4. Troedigaeth *Paul*
 — 34. *Pedr* yn iachau *Aeneas*, o'r parlys.
 — 40. Cyfodi *Tabitha* o farw i fyw
 3. Gweledigaeth *Cornelius*
 — 11. Gweledigaeth *Pedr*, am alwad y cenhed-
loedd
 — 44. Yr Yspryd Glan trwy weinidogaeth *Pedr*,
yn disgyn ar *Cornelius*, ac ar bawb oedd yn
clywed y gair
 i. 7. Angel yn gwaredu *Pedr* o'r carchar.
 — 23. Ysù *Herod* gan bryfaid, am na roisai y
gogoniant i Dduw.
 ii. 11. Taro *Elymas* y swynwr â dallineb.
 v. 10. Iachau dyn clôff yn *Lystra*
 i. 18. Bwrw yspryd dewiniaeth allan o langces
yn *Philipi*
 — 26. Daear-gryn yn figlo feiliau y carchar, a
rhwymau pawb yn myned yn rhyddion.

At. xix. 6. Rhoddi'r Ysryd Glan trwy arddodiad dwylaw *Paul*

— 12. Dwyn rhai o wisgoed *Paul* at y cleifion, a rhai a flinid gan ysprydion drwg, a hwythau yn cael eu hiachau.

xx. 10. Cyfodi *Eutychus* o farw i fyw

xxviii. 5. *Paul* yn ysgwyd y wiber oddi wrth e law heb gael dim niweid.

— 8, 9. Iachau *Publius*, o grŷd a gwaedlif: llawer o gleifion eraill yn yr ynŷs.

CATECISM YR EGLWYS.

Cwestiwn. *BETH* yw dy enw di?

Atteb. N. neu M.

Cwest. Pwy a'roddes yr enw bwnnw arnat ti?

Att. Fy Nhadau-bedydd a'm Mamau-bedydd wrth fy medyddio, pan y'm gwnaethpwyd yn aelod i Grist, yn blentyn i Dduw; ac yn etifedd teyrn nefoedd.

Cwest. Pa beth a wnaeth dy Dadau-bedydd a' Fammau-bedydd yr amser bwnnw drosot ti?

Att. Hwyl a addawfant ac a addunedafant o pheth yn fy enw. Yn gyntaf, ymwrthod o hon a diafol a'i holl weithredoedd; rhodres â gorwedd y byd anwir hwn; a holl bechadurus chwara'u'r cnawd. Yn ail, Bod i mi gredu holl byngodffydd Crist. Ac yn drydydd. Cadw o honof wyfydedig ewyllys Duw a'i orchymynion a rhodynddynt holl ddyddiau fy mywyd.

Cwest. Onid wyt ti yn tybied dy fod yn rbwymed i gredu, ac i wneuthur megis yr addawfant hwy drosot ti?

Att. Ydwyf yn wir; a thrwy nerth Duw felly y gwnaf. Ac yr wyf fi yn mawr ddiolch i'n Tad nefol, am iddo fy ngalw i gyfryw stâd iachawdwr-iaeth, trwy Iesu Grist ein iachawdwr. Ac mi a attolygaf i Dduw roddi i mi Râs, modd y gallwyf aros ynddo holl ddyddiau fy einioes.

Cwest. Adrodd i mi Fannau dy ffydd.

Atteb.

CRedaf yn, Nuw Dad Holl-gyfoethog, Creawdwr nef a daear :

Ac yn Iesu Grist ei un Mab ef, ein Harglwydd ni; yr hwn a gaed trwy'r Yspryd Glân, a aned o Fair Forwyn, a ddioddefodd dan Bontius Pilatus, a groes-hoeliwyd, a fu farw, ac a gladdwyd; a ddif-gynnodd i uffern, y trydydd dydd y cyfododd o feirw, a esgynnodd i'r nefoedd, ac y mae yn eistedd ar ddeheulaw Duw Dad Holl-gyfoethog; oddiyno y daw i farnu byw a meirw.

Credaf yn yr Yspryd Glân; yr Eglwys lân Gatholig; Cymmun y saint; Maddeuant pechodau; Cyfodiad y cnawd; a'r Bywyd tragwyddol, Amen.

Cwest. Pa beth yr wyt ti yn ei ddysgu yn bennaf yn y pyngciau byn o'th ffydd?

Att. Yn gyntaf, yr wyf yn dysgu credu yn Nuw Dad, yr hwn a'm gwnaeth i a'r holl fydd.

Yn ail, yr wyf yn dysgu credu yn Nuw Fab, yr hwn a'm prynnodd i, a phob rhwy ddyn.

Yn drydydd, yr wyf yn dysgu credu yn Nuw Ysbryd Glân, yr hwn fydd i'm Sancteiddio i a holl etholedig bobl Dduw.

Cwest. Ti a ddywedaisst ddarfod i'th Dadau-bedydd a'th Fammau-bedydd addaw drosot ti, fod i ti gadw gorchymynion.

gorchymynion Duw: dywaid ditbau i mi pa nifer fydd o bonynt?

Att. Deg.

Cwest. Pa rai ydynt?

Atteb.

Y Rhai hynny a lasarodd Duw, yn yr ugeinfed bennod o *Ecfodus*, gan ddywedyd, Myfi yw'r Arglwydd dy Dduw, yr hwn a'th ddug di ymaith o dir yr *Aipht*, o dy'r caethiwed.

I. Na fydded i ti dduwiau eraill ond Myfi.

II. Na wna it' dy hun ddelw gersiedig, na llun dim a'r fydd yn y nefoedd uchod, nac a'r fydd yn y ddaear isod; nac a'r fydd yn y dwfr tan y ddaear: na ostwng iddynt, ac na addola hwynt. O blegid myfi yw'r Arglwydd dy Dduw wyf Dduw eiddigus, yn ymweled â phechodau'r tadau ar y plant hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth o'r rhai a'm casânt, ac yn gwneuthur trugaredd i filoedd o'r rhai a'm carant, ac a gadwant fy ngorchymynion.

III. Na chymmer enw'r Arglwydd dy Dduw yn ofer: canys nid gwirion gan yr Arglwydd yr hwn a gymmero ei enw ef yn ofer.

IV. Cofia gadw yn sanctaidd y dydd Sabbath. Chwe' diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy holl waith; eithr y feithfed dydd yw Sabbath yr Arglwydd dy Dduw: ar y dydd hwnnw na wnâ ddim gwaith, tydi na'th fab, na'th ferch, na'th wâs, na'th forwyn, na'th anifail, na'r dyn dieithr a fyddo o fewn dy byrth: canys mewn chwe' diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd nef a daear, y môr, â'r hyn oll fydd ynddynt, ac a orphwysodd y feithfed dydd: o herwydd pa ham y bendithiodd yr Arglwydd y feithfed dydd, ac a'i sancteiddiodd ef.

V. Anrhydedda dy dad a'th fam, fel yr estyn

ner

ner dy ddyddiau ar y ddaear. yr hon a rydd yr
Arglwydd dy Dduw i ti.

VI. Na ladd.

VII. Na wna odimeb.

VIII. Na ladratta.

IX. Na Ddwg gam dystiolaeth yn erbyn dy
gymmydog.

X. Na chwennych dy dy gymmydog, na chwen-
nych wraig dy gymmydog, na'i wâs, na'i forwyn,
na'i ych, na'i afyn, na dim a'r fydd eiddo.

Cwest. Beth yr wyt ti yn ei ddysgu yn bennaf wrth
y gorchymynion byn?

Att. Yr ydwyf yn dysgu dau beth: fy nyled tu
ag at Dduw, a'm dyled tu ag at fy nghymmydog.

Cwest. Pa beth yw dy ddyled tu ag at Dduw?

Att. Fy nyled tu ag at Dduw, yw credu ynddo,
ei ofni, a'i garu â'm holl galon, â'm holl feddwl,
â'm holl enaid, ac â'm holl nerth; ei addoli ef,
diolch iddo, rhoddi fy holl ymddiried ynddo, galw
arno, anrhydeddu ei sanctaidd Enw ef, a'i Air, a'i
wasanaethu yn gywir holl ddyddiau fy mywyd.

Cwest. Pa beth yw dy ddyled tu ag at dy gym-
mydog?

Att. Fy nyled tu ag at fy nghymmydog, yw ei
garu fel fi fy hun, a gwneuthur i bob dyn megis y
chwennychwn iddo wneuthur i minnau. Caru o
honof, anrhydeddu a chymmorth fy nhâd a'm mam.
Anrhydeddu, ac ufuddhau i'r Brenin, a'i swyddog-
on. Ymddarostwng i'm holl Lywiawdwyr, Dyfg-
awdwyr, Bugeiliaid ysprydol, ac athrawon. Ym-
ddwyn o honof yn oftyngedig, gan berchi pawb
o'm gwell. Na wnelwyf niweid i neb ar air na
gweithred. Bod yn gywir ac yn union ym mhob
beth a wnelwyf. Na bo na chas, na digafedd yn fy
ghalon i neb. Cadw o honof fy nwyllaw rhag

chwilenna a lladratta, a'm tafod rhag dywedyd celwydd, cabl-eiriau, na drwg absen. Cadw fy nghorph mewn cymhedroldeb, sobrwydd, a diweirdeb. Na chybyddwyf, ac na ddeisyfwyf dda na golud neb arall; eithr dysgu a llafurio yn gywir, i gestio ynnill fy mywyd, ac i wneuthur a ddylwyf, ym mha ryw fuchedd bynnag y rhyngo bodd i Dduw fy ngalw.

Gwest. Fy anwyl blentyn, gwybydd byn yma, nâd wyt ti abl i wneuthur y pethau byn o bonot dy bun; nac i fodio yngorcbymynion Duw, nac i'w wasanaethu ef, beb ei bysbydol ras ef; yr hwn sydd raid i ti ddyfsgu yn wastad ymorawl am dano trwy ddyfal weddi.

Gan bynny moes i mi glywed a fedri di ddywedyd gweddi yr Arglwydd.

Atteb.

EIN Tad yr hwn wyt yn y nefoedd; sancteiddier dy Enw. Deued dy deyrnas. Bydded dy ewyllys ar y ddaear, megis y mae yn y nefoedd. Dyro i ni heddyw ein bara beunyddiol. A maddeu i ni ein dyledion, fel y maddeuwn ni i'n dyledwyr. Ac nac arwain ni i brofedigaeth; eithr gwared ni rhag drwg. Canys eiddot ti yw'r deyrnas, y gallu, a'r gogoniant yn oes oesoedd. — Amen.

Gwest. Pa beth yr wyt ti yn ei erchi ar Dduw yn y weddi hon?

Att. Yr ydwyf yn erchi ar fy Arglwydd Dduw ein Tad nefol, yr hwn yw rhoddwr pob daioni ddanfon ei râs arnaf, ac ar ei holl bobl, fel y gallom ei anrhydeddu ef, a'i wasanaethu, ac ufuddhau iddo megis y dylem. Ac yr wyf yn gweddio ar Dduw ddanfon i ni bob peth angenrheidiol, yn gyftal i'n heneidiau.

heneidiau, ac i'n cyrph; a bod yn drugarog wrthym, a maddeu i ni ein pechodau: a rhyngu bodd iddo ein cadw a'n hymddiffyn ym mhob perygl ysbrydol a chorfforol: a chadw o hōno nyni rhag pob pechod ac anwiredd, a rhag ein gelyn ysprydol, a rhag angau tragywyddol. A hyn yr ydwyf yn ei obeithio y gwna efe o'i drugaredd a'i ddaioni, trwy ein Harglwydd Iesu Grift: ac am hynny yr wyf yn dywedyd, Amen. Poed gwir.

Cwestiwn.

PA sawl Sacrament a ordeiniodd Crist yn ei Eglwys?

Atteb. Dau yn unig, megis yn gyffredinol yn angenrhaid i iachawdwriaeth, sef, Bedydd, a Swpper yr Arglwydd.

Cwest. Pa beth yr wyt ti yn ei ddeall wrth y gair *hwn Sacrament*?

Att. Yr wyf fi yn dyall arwydd gweledig oddi allan, o ras ysprydol oddi fewn, a roddir i ni; yr hwn a ordeinodd Crist ei hun, megis modd i ni dderbyn y gras hwnnw trwyddo, ac i fod yn wyf i'n sicrhau ni o'r gras hwnnw.

Cwest. Pa sawl rhan y sydd mewn Sacrament?

Att. Dwy; yr arwydd gweledig oddi allan, a'r gras ysprydol oddi fewn.

Cwest. Pa beth yw'r arwydd gweledig oddi allan, neu'r ffurf yn y Bedydd?

Att. Dwfr: yn yr hwn y bedyddir un, yn enw'r Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glân.

Cwest. Pa beth yw'r gras ysprydol oddi mewn?

Att. Marwolaeth i bechod, a genedigaeth newydd i gyfiawnder; canys gan ein bod ni wrth naturiaeth wedi ein geni mewn pechod, ac yn

blant digofaint, trwy fedydd y gwneir ni yn blant gras.

Cwest. Pa beth a ddisgwylir gan y rhai a fedyddir?

Att. Edifeirwch, trwy'r hon y maent yn ymwrthod a phechod : a ffydd trwy'r hon y maent yn ddiysgog yn credu addewidion Duw, y rhai a wneir iddynt yn y Sacrament hwnnw.

Cwest. Pa ham wrth hynny y bedyddir plant bychain, pryd na's gallant a berwydd eu bieuengêtid gyflawni'r pethau hyn?

Att. O blegid eu bod yn addaw pob un o'r ddau trwy eu mechniau: yr hwn addewid pan ddelont i oedran, y maent hwy eu hunain yn rhwym i'w gyflawni.

Cwest. Pa ham yr ordeiniwyd Sacrament Swpper yr Arglwydd?

Att. Er mwyn tragywyddol gôf am aberth diondddefaint a marwolaeth Crist, a'r llesâd yr ydym ni yn ei dderbyn oddi wrtho.

Cwest. Pa beth yw y rhan oddi allan neu'r arwydd yn Swpper yr Arglwydd?

Att. Bara a gwin, y rhai a orchymynodd yr Arglwydd eu derbyn.

Cwest. Pa beth yw y rhan oddi fewn, neu'r peth a arwyddocêir?

Att. Corph a gwaed Crist, y rhai y mae'r ffyddloniaid yn wir ac yn ddiau, yn eu cymmeryd a yn eu derbyn, yn Swpper yr Arglwydd.

Cwest. Pa lesâd yr ydym ni yn ei gael wrth gymmeryd y Sacrament hwn.

Att. Cael cryfhau a diddanu ein heneidiau trugorph a gwaed Crist, megis y mae'n cyrph yn cael trwy'r bara a'r gwin.

Cw

Cwest. Pa beth fydd raid i'r rhai a ddeli Swpper yr Arglwydd ei wneutbur?

Att. Eu holi eu hunain, a ydynt hwy yn wir edifeiriol am eu pechodau a aeth heibio, ac yn sic amcanu dilyn buchedd newydd; a oes ganddynt ffydd fywiol yn nhrugaredd Dduw trwy Grist, gyd â diolchus gôf am ei angau ef, ac a ydynt hwy mewn cariad perffaith â phob dyn.

CWESTIYNAU AC ATTEBION

ALLAN O'R

YSGRYTHYRAU SANCTAIDD:

*Cwestiwn. P*WY oedd y dyn cyntaf?

Atteb. Adda.

Cwest. Pwy oedd y wraig gyntaf?

Atteb. Efa.

Cwest. O ba beth y gwnaeth Duw ddyn?

Att. O bridd y ddaear.

Cwest. O ba beth y gwnaeth Duw y wraig?

Att. O asen Adda.

Cwest. Pa le y preswylodd Adda ac Efa?

Att. Ym Mharadwys.

Cwest. Pa beth a dasflodd Adda ac Efa allan o Baradwys.

Att. Pechod.

Cwest. Pwy oedd y dyn goreu?

Att. Y Dyn CRIST IESU.

Cwest. Pwy oedd y gwr wrth fodd calon Duw?

Att. Dafydd.

Cwest. Pwy oedd y dyn doethaf?

Att. Salomon.

Cwest. Pwy a'sgrifennodd yr Ysgrhythyrau?

Att.

Att. Dynion Sanctaidd Duw, megis y cynhyr-
fwyd hwy gan yr Yspryd Glân.

Cwest. Pwy oedd y merthyr cyntaf ar ol CRIST?

Att. Stephan.

Cwest. O ba angau y bu efe farw?

Att. Efe a labyddiwyd.

Cwest. Pa le y ganwyd Crist.

Att. Ym Methlehem.

Cwest. Pwy ydoedd fam ein Harglwydd Iesu Grist?

Att. Mair Forwyn.

Cwest. Pwy oedd Dâd cyfrifedig ein Harglwydd
Iesu Grist?

Att. Joseph y faer: o ba herwydd y galwai yr
Iuddewon ef, "Mab y faer."

Cwest. Pwy a fradychodd ei Arglwydd a'i Feistr?

Att. Judas Iscariot.

Cwest. Am ba beth y bradychodd efe ef?

Att. O dra ferch ar arian, yr hyn yw gwreiddyn
pob drwg.

Cwest. Beth a ddaeth o Judas ar ol ei fradychu ef?

Att. Efe a aeth ac a ymgrogodd.

Cwest. Pwy a wadodd Grist?

Att. Pedr.

Cwest. Pa beth a ddaeth o Pedr ar ol gwadu Crist?

Att. Efe a aeth allan ac a wylodd yn chwerw doft.

Cwest. Pwy a laddodd Abel?

Att. Cain.

Cwest. Pwy ydoedd y Merthyr cyntaf?

Att. Abel.

Cwest. Pwy oedd y dyn bynaf?

Att. Methusalem.

Cwest. Pwy a gadwyd yn yr Arch, pan foddodd
Duw y byd?

Att. Noa a'i wraig, ei dri mab, Sem, Cam, a
Japheth, a'u tair gwragedd.

Cwest.

Cwest. Pwy a ymdrechodd â Duw?

Att. Jacob.

Cwest. Beth oedd ei enw ar ol iddo ymdrech â Duw?

Att. Israel.

Cwest. Pa sawl un o feibion oedd gan Jacob?

Att. Deuddeg; o ba rai y daeth deuddeg llwyth Israel.

Cwest. Beth ydoedd eu henwau bwynt?

Att. Reuben, Simeon, Lefi, Juda, Dan, Naphtali, Gad, Afer, Issacar, Zabulon, Joseph, Benjamin; dyma'r deuddeg llwyth.

Cwest. Pwy oedd y dyn ffyddlonaf?

Att. Abraham, yr hwn a alwyd Tad y ffyddloniaid.

Cwest. Pwy ydoedd y dyn llareiddiaf?

Att. Moses.

Cwest. Pwy oedd y dyn calon galettaf?

Att. Pharaö.

Cwest. Pwy a gondemniodd Grist?

Att. Pontius Pilat.

Cwest. Pwy a groes-boeliodd Grist?

Att. Yr Iuddewon.

Cwest. O bwy y buriodd Crist allan saith o gytreulïaid?

Att. O Mair Magdalen.

Cwest. Pwy oedd disgybl anwyl Iesu Grist?

Att. Ioan.

Cwest. Pwy a adawodd Grist o gariad ar y byd?

Att. Demas.

Cwest. Pwy yw y plant goreu?

Att. Y rhai fydd yn ofni Duw, yn cadw ei orchymynion, ac yn ufuddhau i'w rhieni.

Cwest. Pa beth fydd helynt y duwiolion ar ol ymadael r'byd bwn?

Att.

Att. Hwyl a gânt eu trosglwyddo i dragwyddol
wynfydedigrwydd; ac yn y byddant yn wastadol
gyd â'r Arglwydd.

Cwest. Pwy yw'r plant gwaethaf?

Att. Y rhai fydd yn dywedyd celwydd; tyngu,
rhegu, lladratta, a thorri'r Sabbath, ac yn dibrifio
Duw a'u rhieni gan dorri ei ddeddfau sanctaidd a
chyfiawn.

Cwest. Pa beth a ddaw o'r annuwiolion pan fydd-
ant feirw?

Att. Fe'i tefir i Uffern, i'w poenydio gan ddiafol
a'i angylion.

DISGRIFIAD BYRR O BEDWAR

CHWARTER Y FLWYDDYN.

G W A N W Y N.

DYMA un o'r Tymhorau hyfrydaf, pryd
mae natur yn ymwisgo mewn mwy o hardd-
wch na *Salomon* yn ei holl ogoniant; Oddi wrth
ba un y mae'r gauaf oerllyd yn troi ymaith ei wyned-
gwywedig. Wele yr awelon llariaidd, a'r cawodyd
maethlon yn cyd anfon eu hanrhegion, er ymgeled
daear oer-llom, a hyn i gyd am fod y tadmaeth
tirion hwnnw, sef yr Haul yn nesâu; Pwy wrth
ganfod hyn, a all lai na chosio *Haul Cyfawnder*, a
nefol feddyginiathau? Yna y blaen dardda o'r ddaear
y glaswellt iraid, y llyfiau hyfryd, a'r blodau pêr-
arogl; a'r Coedydd a ddechreuant wisgo eu hardd-
wisgoed deiliog, gan ymwychu a'r pêr-flodau sym-
mud-liw: erbyn hyn gellir disgwyl i'r *adar ganu*,
chlywed llais y Durtur yn y wlad. Puroriaeth can-
torion bach y goedwig, yn ymryson plethu melys
gerdd

gerdd ar frig y llwyni deiliog, a bair i'r * Prudd-
glwyf ei hun ffoi ymaith, megis y drwg yspryd gynt
oddi wrth *Saul*. Yrchediad hefyd a ymgynhullant
bob yn ddau, mewn eitha diwydrwydd a chelfyddyd
i adeiladu pebyll i feithrin eu rhai bach.—Bydd hoff
bellach gan y llafurwr gofalus rodio o amgylch ei
faesydd eginog, gan ddisgwyl a gobeithio, (yn ol ei
holl lafur) am gynhauaf ffrwythlon. A'r Gardd-
wr yntef a fu yn hir ar agwedd mieren, a gyfyd ei
ben o'r diwedd, i edrych o'i ddeutu ar yr amryw-
aeth godidog sydd yn ei Ardd Baradwysfaidd. Mor
firiol a diniweid yr amser hwn, y gwelir yr ŵyn bach
yn llammu ac yn dawnfio, megis wrth sain pibell
Gôg a'i chyfeillion, yn canu ei thôn lasar ar y glas-
oren: heb feddwl fawr am auaf i ddyfod.—Llawer
yn ym moreu-ddydd ei amser (fel hwythau) ni
feddyliodd fawr am hir-nos gauaf ddu-oer henaint;
e llawer Cristion ieuangc mewn proffes, nid
styriodd nemmawr pa fath dymhestloedd a'i goddi-
yd yweddaï, cyn myned i ben ei daith.—Braint anrhae-
rdd-hol fod y *Bugail da yn dwyn ei wyn yn ei fynwes, ac*
wrth y coleddu'r mamogiaid.

H A F.

MOR hyfryd a dymunol yw'r hafaidd dymmor
hwn; mor Baradwysfaidd yr olwg arnynt yw'r
wrthfaesydd, y gerddi, a'r gwinllanoedd hyfryd. Mor
er, a lodaidd a fym y gwelir y Bugail diniweid a'i felys-
ddaer bibau, yn canu ei dôn wladaidd wrth areilio'r
i pêraidd. Y llongau y pryd hyn, fel cynnifer o Gestyll
ardd-wrolwych, a gynniweiriant i eithafoedd y byd ar
fymyd wyneb y tonnog fôr gwenheithus, yr hwn yn
anu, wr a ddengus wyneb tawel i'w ymdeithwyr. Wele,

* Melancholy.

mor

mor ddiwyd y mae'r Morgrugyn llafurus, a'r Weny-
 ynen gynnil, yn llenwi eu tryfor-dai â lluniaueth er-
 byn y gauaf du-oer. Dylai hyn ddwyn i'n hyfyr-
 riaethau oll, y cyngor dwys â'r dymuniad difrifol
 hwnnw o eiddo gwr Duw *Oh na baent ddoethion, na
 ddeallent hyn, nad ystyrient eu diwedd!* Hawdd deall
 ond edrych ar ddiwydrwydd trigolion daear, eu bod
 yn meddwl yn ddifrifol am auaf i ddyfod, wrth y
 manwl rag-ddarpariaeth a welir, braidd yn gorlen-
 wi, nid yn unig anneddau y mawrion, ond hefyd
 gwael fythod y tlodion llafurus; ie, anifeiliaid
 maes a ddiogelir yn y tymmor noethlwm a ddaw
 trwy rag-ofal eu perchennogion trafferthus yn
 dyddiau hafaid hyn. Trwm fydd gweled y diog-
 dreuliodd yr haf fel ceiliog y rhedyn, yn newyn
 yn nyfnder gauaf; trymmach fydd o weithiau fydd
 clywed y iaith anobeithiol honno, gan dorf aned-
 wydd mewn tragwyddol auaf; *Darfu'r haf ac mae
 ydym ni gadwedig.*

Gan faint gwrês a phoethder Llufern mawr
 ffurfafen, bydd da erbyn hyn gan ddyn ac anif-
 gael lle i ymddadluddo dan ryw gyfgod-lwyn tew-
 frig; hyd oni ymestyno cysgodau yr hwyr: yr h-
 a dywys y Pererinion lluddedig, i feddwl am y g-
 fydd, *Fel Pren afalau ym mysg prenau'r coed.* Rh-
 fedd mor fore yr anturia'r Pladurwr calonnog
 maes, a'i arf angeuol yn ei law i ddynwared bre-
 y dychryniadau, heb arbed neb mwy nac ynta-
 nac anghofiwn gan hynny, *mai gwellt yn ddiau y
 bobl.* Ond och! beth yw'r aethus olygiad fydd g-
 dorf o gymmylau cuwchdrwm yn dynesu atto-
 gan saethu allan o'u hymysgaroedd y mellt cyfly-
 draidd fel cynnifer o fflammau arfwydus, gan ad-
 o'u hôl yn y llenni duon fân taranllyd, fel
 ymrwygai creigydd y byd ar unwaith. Os yw

yn peri i'r galon grynnu, a'r wyneb lasu; beth fydd
 yr olwg ar y Barnwr tragywyddol pan ddel ar ei
 Orfedd Ogoneddus, *Ar boll ddefnyddiau gan wir
 wrës yn toddi o'i flaen.*

CYNHAUAF.

WELE'r maefydd yn wynnion bellach i'r
 cynhauaf, gan ddyfal effeithiau yr Haul
 cynnes a'r cawodydd ffrwythlawn. Y medelwyr
 weithian a ânt allan yn fintoedd, a'u crymmanau
 awchlym i dorri i lawr y gwenith a'r efrau ynghyd,
 gan eu cludo yn ysgubau bob un i'w le priodol ei
 hun; lle gwelir yn amlwg fod *pob bedyn yn cael ei
 gorph ei bun; ac na chafgl neb rawnwin oddi ar
 ddrain: Canys pa beth bynnag a hauo dyn, bynny befyd
 a fed efe.* Wrth edrych ar hyn, nid allwn lai na
 chofio y Swyddog digllawn hwnnw, angau, a'i
 grymman llym, a fêd heb wahân, efrau a gwenith,
 gan eu pentyrru ynghyd i'w Ydian dywyll, *byd na
 byddo amfer mwyach.* Rhyfedd mor dêg a hyfryd
 yr olwg arnynt yw'r perllannau ffrwythlon, yn
 cyflwyno eu melys-bêr aeron i foddio archwaeth
 flysig heppil *Adda.* Wrth fwynhau y danteithiol
 ffrwythau hyn, a chafglu ynghyd y grawnwin add-
 fed, nes y byddai y gwin newydd yn myned dros
 y llestri: yn enwedig pan y trosglwyddir y gwenith
 ardderchog ynghyd â ffrwythau godidog eraill y
 maefydd i ddiogelwch; pwy a all ddarlunio mor
 llawen a fydd calon y llafurwr diwyd a'i gyfeillion,
 yn cyd-wledda yn hyfryd, gan ymlawenyachu yn
 ddirfawr wrth sain y bibell a'r delyn: ond beth yw'r
 llawenydd hwn i'w gydmaru, ond megis dife yn i'r
 môr, i'r gorfoledd anrhaethol, a fydd gan y llafurwr
 nefol a'i gyfeillion, pan *welo yn gyfan gwbl o lesur ei
 anaid.*—Braidd cyn i'r llawenydd ddibennu, daccw'r

dyrnwr difrif yn cwymbo ar y gwenith yn ddi-
dofturi, gan ei guro heb arbed, nes y gorfu i'r cibau
a fu cyhyd o amser mor agos cyfeillion iddo yn y
maes ymado âg ef. Galleid meddwl wrth edrych ar
y llafurwr yn danfon y fath gurwr di-drugaredd i'w
lawr-dyrnu ei fod yn llwyr gafau, ac am ddistrywio'r
gwenith; ond ei amcan a ymddengus yn gwbl i'r
gwrthwyneb, pan gwelir y llafur yn bur yn yr
Ysgubor. Dysgwn wrth hyn, *na welir un cerydd yn
hyfryd tros yr amser presennol.* Ond er gwaetha'r
dyrnwr llaw-drwm, a'i ddyrnodiau ffyrnig, wele,
er hynny grug mawr yn aros ar y llawr dyrnu, er
i'r gwellt gael ei fwrw allan dros byth: Ond bath
yw'r teulu accw, fydd yn rhuthro ar y gwenith o
newydd â'u harfau dieithrol, gan ei gyhwfanu o
flaen adenydd crystfawr y wyntyll. Braidd y dech-
reuwyd ar y gorchwyl aruthrol hwn, nad dyma'r us
ar gwenith yn ymado a'u gilydd yn dragywydd.
Pwy a all edrych ar hyn heb ddwfn ocheneidio a
cholli dagrau, wrth gofio am y didoliad tragywyddol.
Gallafid meddwl, ac ofni, gan faint ymgyrch y gwynt,
y treiglasid llawer o'r gwenith dros y drws; ond am
fod y wyntyll yn llaw y llafurwr gofalus ni cholli'r un,
ond yr us yn unig. Dysged hyn i ni feddwl yn
ddifrifol am y dydd mawr hwnnw, pryd *na saif yr
annuwilion yn y farn*, ie, nac un forwyn ffol; er
hynny *ese a gasgl ei wenith i'w ysgubor*, ond yr us a
lysg esef â thân anniffoddadwy: gan hynny bydd barod
Israel i gyfarfod â th Dduw.

G A U A F.

OCH auaf dû! llym-dost yw dy demhestloedd,
a chreulon yw dy oerfel, gan rym cawodydd
oerllyd, a chenllysg annioddefol. Pa fodd y ceu-
lodd y dyfroedd tawel yn gynnifer o lenni tewion,
mor

mor ddisgleirdeg a'r gwydr gloyw? Pa oruwch-
 afiaeth a ddaeth i ran y brynlau cribog, a'r mynydd-
 oedd pen uchel, gan iddynt wisgo eu mentyll gwyn-
 nion hyd lawr? A pha beth a ddarfu i tithau O haul
 pan giliaist i amgylchoedd pell y dehau, a gado o'th
 ol drueiniaid noethlwm i rynnu mewn oerfel yn dy
 absenoldeb? wrth deimlo'r holl demhestloedd hyn,
 mae'n llawn bryd i bob creadur anwydog, ddechreu
 encilio bellach oddi ar y maes i ryw annedd gyfgod-
 fawr. Gwel pawb erbyn hyn fawr werth mewn
 congl gynnes, a gwelu clŷd, yn hytrach na bod yn
 fferru ar ben creigiau noethlwm yr Eryri. Os yw
 dyn ac anifail mor hoff o'i letty; pwy gan hynny ag
 fydd yn caru gorphwysfa dragywyddol a all lai na
 dywedyd gyd â phŵer ganiadydd Israel, *Gwyn fydd
 preswylwyr dy dy*.—Rhyfedd yr olwg salw heddyw
 fydd ar y gerddi dymunol, a fu gynt fel *Eden* hawdd-
 gar; ond yn awr nid edrychir arnynt mwy na maef-
 ydd cyffredin eraill. Pa le y mae'r Rhoses hyfryd,
 a'r Lili hardd a fu gynt yn hilio'r dyffrynoedd gan
 eu gwneud fel Paradwys dŷ ei hun? ni cheir cyfrif
 am danynt yn bresennol, namyn darfod i'r tymmor
 gwangcus hwn â'i ddannedd oer-lym eu difa yn
 ddisymwth, Pwy ond yr Afangc hwn a fuasai mor
 reibus a llyngcu holl gynnyrch yr hâf, heb adael dim
 yngweddill, na bod well erddo, mwy na'r gwartheg
 culion hynny a welodd *Pkaraa* yn ei freuddwyd;
 heb feddwl unwaith roi dim yn ei le, ond chwydu
 o'i gylla oerllyd, lwythi dirfawr o eira am ben y byd.
 Ni bu'r Parlys, na dim arall erioed mor llwyddian-
 nus i wneud Crynwyr a'r tymmor noethlwm hwn:
 er hynny nid oes possibl ei attal: Rhaid ei groefawu
 er mor anhyfryd yw ei wyneb cuchiog. Ond gwae
 finnau! Dacw anghenfil llawer gwaeth a chethinach
 nag yntau yn dyfod, sef Henaint, ymlusgiad arfoel,

trwsigl, a bagad o gyfeillion cynhenllyd yn dilyn ei fodlau; canys nid yw efe byth (meddynt) yn dyfod ei hun.

Galarus yw edrych ar yr anffurf y mae y bwbach yma yn ei wneuthur ar olygus ddynolryw: trôdd yn impin hardd ieuangc, Blodeuyn firiolaf ei ardal; yn gleiriach pesychlyd i'r gongl i ochain, yn ofid iddo ei hun, ac yn faich i'w deulu. A'r Wryf wisgi ysgafn-droed hithau, Lili'r holl gymmydogacth; wyneb glân a llygaid firiol pa un, a ladrattodd gynt lygaid a chalon llawer gwr ieuange prydferth i'w mawr ferchu: Ond yn awr pwy a edrych arni gyd âg un grâdd o hoffder; yn lle yr olwg hardd oedd arni gynt, wele, heddyw, yr wyneb yn grychlyd, a'r cefn yn crymmu, a'r holl lendid i gyd wedi gwywo fel rhosyn diflanedig; heb neb yn caru ei chyfeilliach mwy, ond y prysaid aflan yngwaelod y bedd.—Ond beth yw hyn i gyd etto wrth y gauaf tragedyddol, yr hwn a lwngc yr holl annuwolion i'w ymysgaroedd tywyll i boeni byth heb weled hys yn dragywydd.—Gan hynny, *Cefia yn awr dy Greawdwr yn nyddiau dy ieuengêid, cyn dyfod y dyddiau blin.*

RHAI CHWEDLAU DYCHYMYGOL, A'U CYMMWYSIADAU.

Y DDAU YMDEITHIWR A'R ARTH.

CYttunodd dau ddyn wrth ymdaith trwy goedwig, amddiffyn y naill y llall, pa berygl bynnag a'u cyfarfyddai ar y ffordd. Nid aethant yn neppell, nad dyma Arth yn rhuthro tu ag attynt o ddrys-lwyn; ar hyn, un o honynt yr hwn oedd fywiog a chyflym, a bryfurodd i ben pren; y llall a fyrth-

a fyrthiodd ar ei wyneb i lawr, gan attal ei anadl tra bu'r Arth yn dyfod atto, ac yn ei lawrio: ond meddylodd yr Arth ei fod yn gelain farw, a thrôdd yn ôl i'r coed, heb wneud iddo ddim, niweid. Ar ol hyn daeth y Dihiryn chwimmwth i lawr ar ei gyfaill o ben y pren, gan ofyn iddo â gwên ragrithiol, "Beth a ddywaid yr Arth wrthyt? Canys, ebe efe, mi a sylwais iddo roi ei safn wrth dy glust." Attebodd yntau, "Efe a archodd i mi gymmeryd gofal na hyderwn byth ond hynny, ar y fath ddiffeithwr digalon â thydi."

Y CYMMWYSIAD.

Nid oes dim braid yn fwy cyffredin, na chlywed gwenheithiwr yn bostio ei ffyddlondeb tra b'o'r tywydd yn ddeg; ond os cyfnewid yr hân, efe a âd ei gyfaill mor ddi-gynorthwy, ag y gadawodd y Mul *Abfalom* gynt: Ond, *câr cywir yn yr ing y gwêlir.*

YR HEN WR A'R ANGAU.

HEN wr clawd a gwael, oedd yn arfer ymdeithio ar hyd coedydd y gymmydogaeth i galglu ychydig friwydd ar y tân: un tro, fel yr oedd yn tynnu tu ag adref, rhwng ei henaint, pellder y ffordd, a phwysau y baich, dechreuodd lesgâu, i.e. braid foddi dano; ac fel yr oedd yn eistedd ar y glaswellt, beth a wnaeth ond galw am angau i dynnu pen ar ei holl ofidiau ar unwaith. Cyn gynted ag y clybu angau ef, daeth yn ddifymwth atto, gan ofyn iddo, Beth oedd arno eisiau? Yr hên greadur clawd, yr hwn ni feddylodd fawr fod angau mor agos; a chweddi dychrynnu braidd o'i synhwyrau wrth ei olwg ddychrynadwy, a'i hattebodd ef dan grynnu, Ddarfod

wrth ddamwain i'w faich ef syrthio, a'i fod yn rhy egwan i'w godi i fynu ei hun; ac iddo fod mor hŷ a galw arno ef i'w gynnorthwyo; ac yn wir mai dyna yn unig oedd arno eisiau yn bresennol, a'i fod yn gobeithio na byddai hyn un tramgwydd i'w Fawrhydi, iddo gymmeryd ei ryddid i ofyn y fath gymwynas ganddo.

Y CYMMWYSIAD.

Mae'r chwedl hwn yn dangos ymddygiad amryw o ddynolryw tu ag at frenhin y dychryniadau: pan fyddo hwn yn ymddangos ymhell, a hwythau tan ryw rîth o wasgfaeon; mawr fydd eu crî am dano ond pan ddêl yn agos, y maent fel y wraig honno pan oedd ei gŵr yn glâf iawn, a fynych waeddai allan, "O na chawn farw yn ei le!" Ond ar ryw fore, tybiodd weled yr angau yn ymdreiglo tu agatti; yn ddifymwth hi neidiodd i fynu, gan ymgrymu yn oftyngedig ger ei fron, a chan gyfeirio ei bŷs at y gwelu, dywedodd wrtho fel hyn; "Yn yr ystafell y mae'r gwr clâf."

Y GOGFRAN A'R COLOMMENOD.

Y Gogfran wrth weled y Colommenod yn byw mor dda, yn eu celloedd tēg heb eisiau dim, a wynngalchodd ei philŷf, ac a wnaeth ei goreu er ymddangos mor debyg i Golommen ag y gallai, ac a aeth gan fyw gyd â hwynt. Ni ddarfu i'r Colommenod, tra bu hi distaw, fod yn fanwl iawn i geisio ei chwilio hi allan, rhag bod yn un achos tramgwydd iddi. Ond o'r diwedd anghofiodd hi ei hunan, gan ymleferydd ei hiaith ei hun. Wrth hynny adnabu y Colommenod beth oedd hi, rhuthrafant arni, a churafant hi oddi wrth y bwyd, fel y gorfu arni ffoi at y Cogfran yn ôl. Braidd y
adwaena

adwaenai y rhei'ny hi yn bresennol, gan fod ei lliw mor wahanol: ond er ei hadnabod, wrth ystyried ei bod gynt yn rhŷ falch i aros yn eu cyfeillach hwy; ni chaniattânt hwythau y pryd hyn gymmaint a hynny o ffafr iddi; eithr erlidiafant hi ymaith o'u plith.

Y CYMMWYSIAD.

Dyma ddarluniad amlwg o ragrithiwr, a'i wrthgiliad oddi wrth ei broffes: ni chaiff dderbyniad gan dduwiolion o blegid ei ragrith; na pharch gan y byd o herwydd ei rith-grefydd: *nid yw efe gymmwys i'r tir nac i'r dommen.*

Y BLAIDD A'R OEN.

DIgwyddodd, ar ddiwrnod gwresog, i'r Blaidd a'r Oen, ddyfod yr un pryd i lan afon loyw i dorri eu fyched. Safodd y Blaidd ar y tir uchaf, a'r Oen is law iddo encyd ar lan y dyfroedd. Pa fodd bynnag, yr oedd ym mryd y Blaidd, er's dyddiau, godi ymrâfael. Gofynnodd i'r Oen, Beth oedd efe yn ei feddwl, fod yn cythryblu'r dwfr, a'i wneud mor gymmysglyn fel na's gellir ei yfed: mynnaf iawn gennych am y farhâd yma. Dychrynnodd yr Oen yn ddirfawr wrth hyn, a dywedodd wrtho mor dyner ag oedd bosibl; Syr, gyd â phob gostyngieiddrwydd, ni fedraf fi weled pa fodd y gall hyn fod, gan fod y dwfr yn rhedeg i wared yn gymmwys oddi wrthyh; a pha fodd y mae'r dwfr yn aflan o'm hachos i, a minnau mor bell is law i chwi? Bydded hynny fel y b'o, ebe'r Blaidd, Cenaw diffaith ydych chi, canys fe ddywedwyd wrthyf er's mwy na hanner blwyddyn, eich bod yn fy nghablu yn fy nghesfn. A'r fy ngair ebe'r Oen, yr oeddwn i heb fy ngeni

yr

yr amfer hynny. Gwelodd y Blaidd nad oedd lês yn y byd ymresymma yn hwy, dechreuodd ymgynnddeiriogi ac amhwylo, gan yfgyrnygu dannedd, a malu ewyn, a chan nesau at yr Oen bâch efe a ddywedodd wrtho, *Syrre*, os na ddarfu i chwi fy nghablu, mi wn ddarfod i'ch tad, ac nid yw hynny ond yr un peth : a chyn i'r Oen gael dywedyd gair ymhellach, rhuthrodd y Blaidd ar y creadur gwirion diniweid, a chan ei rwygo yn ddrylliau, gwnaeth giniaw brâs o hono ar lan yr afon.

Y CYMMWYSIAD.

Dangosir yma yn eglur, ddrÿch y gorthrymwr traws, yn gwasgu'r gwan yn ddirugaredd. gan dorri dros ben pob rhesymmau i ddilyn ei greulondeb, megis y gwnaeth *Abab* gynt â *Naboth* am ei winllan : da y dywed yr hên Fardd.

“ Ti ŵr gwan, O raw a'r gwir,”

“ Arian da a wrandewir.”

DEFNYLD YR ATTALIADAU.

CYfarfyddir â ohwe' math o attaliadau wrth ddarllain ; a hwy a nodir ac a enwir, megis ifod.

Eu Nodau.

Eu Henwan.

, Rhagwahanod.

; Hannerddryll-ymadrodd.

: Y ddwybig, *neu* dryll ymadrodd.

. Diwedd-nod.

? Nôd o holedigaeth, *neu* ymofyniad.

! Rhyfedd-nod.

(,) Y *Rbagwahanod*, yw'r lleiaf o'r cwbl, ac etto nid yw yn ddirdefnydd, ond yn angenrheidiol i

rannu

rannu ymadroddion yn ddosparthiadau byrion, er mwyn eu gwneud yn ddeallus hyd oni ddelont ynghyd yn gyflawn synwyr: megis y gwelir yn y geiriau hyn; *Nac uchder, na dyfnder, nac un creadur arall, ein gwabanu ni oddi wrth gariad Duw, yr bwn fydd yug Nghrist Iesu ein Harglwydd.* Ni ddylid ymattal pan ymgyfaryddir â'r nôt hwn, ond cyhyd ag y rhifir, Un.

(;) Yr *Hannerddryll-ymadrodd*. Mae'n amlwg i bob darllenydd pwyllog, fod gan gorph o ymadrodd (os bydd yn faith) aelodau neu rannau gwahanol, er nad ydynt yn ol eu cysylltu ynghyd ond un corph o fatter; a phan gyfaryddoch â'r nôt hwn, (yr hwn a ddylai fod bob amser ar ol y cyfryw rannau) gwybyddwch nad yw y synwyr yn gyflawn heb chwanegiad; megis y gwelwch yn eglur yn y siampl canlynol. *Gobeithia yn yr Arglwydd â'th boll galon; ac nae ymddiried i'th ddeall dy bun.* Digon yw attal yr anadl yma tra rhifir, Dau.

(:) Y *Ddwybig* neu'r *dryll-ymadrodd*, a ddefnyddir ar ol ymadroddion a fyddo yn cynnwys synwyr digonol ynddynt eu hunain, ac er hynny yn goddef yn naturiol chwanegu attynt; gan beri i'r darllenydd y rhan amlaf ddisgwyl am 'chwanegiad: megis y canfyddir yn y geiriau hyn. *Wele, ti a wnaethpwyd yn iach: na phecha mawr, rbag digwydd i ti beth a fyddo gwaeth.* Rhaid attal yr anadl yma, gymmaint o amser ag y rhifir Tri.

(.) Y *Diwedd-nod*, fydd attaliad yn arwyddo pen-derfyn y Rhefwm a fyddo mewn llaw, ac a arferir yn wastad ar ol yr ymadroddion hynny ag fydd yn cynnwys ynddynt synwyr cyflawn, heb eisiau dim cynnorthwy oidi wrth yr hyn a ganlyn i wneud eu bystir yn amlyccach: fel y gwelwch yma isod. *Osnwch Dduw. Anrbyddeddwch y Brenhin.* Dylid attal

attal y lleferydd yma cyhyd ag y byddo un yn cyfifi, Chwech. Cofied yr ysgrifennydd bob amser ar ol yr attaliad hwn, roddi llythyren fawr neu Benigol yn nechrau y rhefwm canlynol, gan adael o gylch llêd dwy lythyren rhwng yr attaliad a'r gair nesaf.

(?) *Nôd o boledigaeth*, a arferir bob amser, pan fyddo rhyw gwestiwn yn cael ei ofyn, megis yn y geiriau hyn, a'r cyffelyb. *Pa beth yw dyn i ti i'w gosio? Pwy a ddyru beth glân allan o beth aflan?*—Dylai y darllenydd pan gyfarfyddo â'r nôd hwn, ddarllain yr ymadroddion o'i flaen fel un a fyddai yn gofyn cwestiwn.

(!) *Rbyfedd-nod*, a arwydda fod yr ymadroddion blaenorol iddo, yn cynnwys ynddynt ryfeddod, neu ryw syndod aruthrol; megis y gwelir yn amlwg yn y geiriau hyn: *Ob ddyfnder golud doethineb a gwybodaeth Duw! mor anchwiliadwy yw ei farnau efi! a'i ffyrdd mor anolrheiniadwy ydynt!* Ni ddylai y darllenydd roddi allan y fath eiriau ar rhai'n yn ysgafn, ond gyd âg ystyriaeth ddifrifol.

Rhaid sylwi nad yw y ddau nôd yma, sef (?) (!) yn gofyn yr un faint o attaliad bob amser; am hynny rhaid eu gadael i farn a synwyr y darllennydd, i wneud fel y byddo'r achos yn gofyn.

Heb law'r Nodau uchod, cbwi a gyfarfyddwch âg amryw eraill ag fydd angenrheidiol dyall eu harwyddocâd, sef y rhai hyn.

1. (') *Sylaf-goll*: y nôd yma fydd yr un peth a'r *Rbagwaban-nod*, ond ei fod yn uwch yn y Llinell na'r olaf: mae hwn yn angenrheidiol tu ag at wneud y darlleniad yn esmwyth; ac ni ellir mewn un modd ei hepcor, yn enwedig mewn Prydyddiaeth, megis y gwelir yn amlwg yn yr odlau hyn, a'u cyffelyb.

“ Duw yn d'enw cadw fi'n dda.”

“ A barna i'th gadernid.”

Chwi

Chwi a welwch wrth y geiriau uchod, pe gad-
awfod ymaith y *Sylaf-goll*, buasai'r ymadrodd yn
drwsig, a'r Odiau yn rhŷ hir i'r mesur. Er mwyn
ei wneud yn fwy amlwg, rhof ymhellach rai siamplau,
megis.

Pa'm.

P'le.

P'th.

Rhai'n.

Rhei'ny.

yn lle

Pa ham.

Pa le.

I yth.

Rhai hyn.

Rhai hymny, a'r
cyffelyb.

2. (A.) *Gorddigan*, a arferir uwch ben y Bo-
geiliaid i wneud euswn yn hirllaes: ac hefyd i wneud
y Llythyren (y) i fwnio fel (u) mewn amryw
eiriau, Gwelwch eu defnydd isod,

Ar yr annuwiol y gwlaawia efe &c.

Ar yr annuwiol fydd bechod.

mor sawr yw dy ddaioni,

môr a'r tonnau yn rhuo,

Dy fru fel tawr gwenith,

Tawr cadarn yw enw'r Arglwydd.

Dylid arfer (y) yn lle (u) yn y geiriau hyn,
a'r cyffelyb, Pryd, byd, dydd, &c. O blegid wrth
eu treiglo i'r rhif luosog, gwelir mai Prydian, by-
doedd, dyddiau, &c. ydynt, ac nid Prudia, bu-
doedd, duddiau. Gall y pwyllog a'r diwyd wrth
hyn (ac ymosyn ychydig a'r dysgedig) ddyall llawer
pa fodd i iawn ysgrifennu.

3. §. *Dosbarth-nôd*, fydd arferedig er rhannu Pen-
nodau, neu ryw rannau o Draethawd yn ddosbarth-
iadau llai, er mwyn rhoddi pob matter a fyddo
ynddynt ar ei ben ei hun yn eglurach i'r darllen-
nydd.

4. ¶ *Gwaban-nod*, y mae'r nôd hwn yn arwyddo dechreuad rhwy fatter newydd, ac yn cael ei arferyd yn fynych yn yr Ysgrythyrau i'r diben hynny.

5. “*Rbagwaban-dre*, fydd yn dangos nad yw y rhannau hynny o'r Llyfr a nodir felly wedi ei gyfansoddi gan yr Awdwr ei hun; eithr iddo eu cymmeryd allan air yngair o waith gwr arall.

6. () *Ymsang*, neu *Ymwafg*. Arferir y nôd hwn i gau i mewn rwy ran o ymadrodd a ellid ei adael allan heb niweidio'r synwyr: ac etto y mae'r cyfryw ran o ymadrodd yn angenrheidiol i wneuthur y darlennydd yn fwy dyallus yn y matter a fyddo mewn llaw, megis y gwelwch yma: *A dywedodd Judas wrtho (nid yr Iscariot) Arglwydd, Pa betb yw'r achos, &c.*

7. [] *Cromfachau*, fydd yn ateb yr un cyffelyb ddiben a'r *Ymsang*, ond eu bod fynychaf yn cau i mewn, nid darn o ymadrodd cyflawn fel y llall, eithr Gair, Llythyren, neu Rîfnod. Nid yw y gwahaniaeth cymmaint ac y tâl treulio amser i'w ddangos.

8. (*) *Y Seren*, (†) *Y Bidag*, (‡) *Y Bêr*, (||) *A'r Rbeol-ddwyblyg*, ydynt o'r un arwyddocâd, sef yw hynny, cyfarwyddo'r darlennydd i ymyl y ddalen neu i'w godreu: lle y caiff weled ar ol yr unrhwy nôd yno. naill ai prawf o'r ysgrythyrau, ai rhyw ddeongliad priodol i'r ymadroddion oedd o flaen y nôd hwn ynghorff y Llyfr. Arferir weithiau llythyrennau'r Egwyddor i ateb yr un diben, ond eu bod yn llai o faintioli na'r llythyrennau eraill yn y Llyfr; megis gwelwch yn amlwg wrth ddarllain yr ysgrythyrau.

9. (-) *Y Wabaniad*, y nôd yma a arferir i gyd-glymmu, neu gyfylltu geiriau; gosodir ef rhwng dau

dau air i'w cydio yn un, fel y byddo iddynt gael eu fwnio felly yn gyflym, ac nid yn hir llaes fel dau air. Gwelwch ei ddefnydd yn y geiriau hyn.

Gorfedd-faingc,
Priod-fab,
Priodas-ferch,
Puttein-wraig,

nid

Gorfedd faingc.
Priod fab.
Priodas ferch.
Puttein wraig.

Mae llawer o ddarllenwyr Cymraeg, yn gwneud cam cywilyddus a'r iaith wrth ddarllain y geiriau uchod, a'r cyffelyb, fel dau air, yn lle eu fwnio yn gryno megis un. Beth pe digwyddai i'r cyfryw rai ddarllain i Sam. vii. 9. *A Samuel a gymmerth laeth Oen*; yn lle dywedyd, *efe a gymmerth laeth-oen*: oni feddylia y gwrandawyr, mai laeth a offrymmodd efe? Ac mai gan Oen y cawsid ef; pan y mae yn ddigon amlwg, (ond iawn ddarllain,) mae Oen heb ei ddiddysnu oedd yr aberth. Cofiwch rhaid i'r pwys-lais braidd bob amser fod ar y Sillaf ddiweddas ond un i bob geiriau Cymreig.

10. (P) *Myneg-fŷs*, sydd yn arwyddo fod y lle a nodir felly mewn traethawd, (ym marn yr Awdwr) yn dra nodedig, ac yn haeddu ystyriaeth fanylaf y darllenydd.

11. (—) Y llinell hon a arwydda weithiau fod yr Awdwr yn cymmeryd i mewn ryw ran o adnod a fo'n gweddu yn ôre'u i'w bwrpas, ac nid yr adnod i gyd; megis yn y gair hwn, *Rhaid i ni oll ymddangos ger bron brawd-le Crist*.—*Pwy a ddichon sefyll?* Bryd arall arferir ef mewn rhai llyfrau i ddangos fod mwy i'w ddywedyd ar yr achos mewn llaw, ond bod yr Awdwr yn dewis myned rhagddo ar frŷs at fatter arall.

Am y Llythyrennau Penigol.

NI ddylid arfer Llythyren benigol un amfer ynghanol gair, nac yn ei ddiwedd, eithr yn unig yn ei ddechreuad, a hynny hefyd ar yr achosion canlynol, sef, -

I. Yn nechreuad *'Sgrifen, Llyfr, Pennod, Gwa-ban nod, Adnod*, ac ar ol *Diwedd-nod*, Pan fyddo rhyw fatter newydd yn dechreu.

II. Ar ddechreu pob llinell mewn Prydyddiaeth.

III. Ar ddechreuad enwau priodol; 1. Dynion, megis *Dafydd, Ioan, Pedr, &c.* 2. Lleodd, megis *Llundain, Rbufain*, a'r cyffelyb. 3. Llongau, *Tai*, a Chreaduriaid o ardderchog natur. 4. Titlau Anrhydeddus, megis *Brenin, Arglwydd, &c.*

IV. Y Drindod a'r holl Ditlau Dwyfol a ddech-reuir â llythyren benigol, megis *Duw, Tad, Mab*, yr *Yspryd Glân*, neu unrhyw air a fyddo yn arwydd-ocau *Duw*, megis *Jehofa, Hollalluog, Sanct, &c.*

V. Ar ddechreu rhyw ymadrodd neillduol a gymmerir allan o Awdwr, er na byddo ar ol *Di-wedd-nod*.

VI. Mewn hanesion: pan fyddo'r *'Sgrifennydd* yn dwyn i mewn ymadroddion y personau eu hun-ain, am ba rai y mae'n *'sgrifennu* er na byddo ar ol *Diwedd-nod*, megis y gwelir yn fynych yn yr *Ysgrhythrau*, ond er Siampl. *Dywedasant wrtho, A wyt ti yn clywed beth y mae y rhai hyn yn ei ddywed- yd? A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Ydwys.*

Am y Pwys-lais (Emphasis.)

ANghenrhaid yw dyall wrth ddarllain, ar ba air, neu eiriau y dylid rhoddi mwy o bwysau na chyffredin; heb hynny ni bydd y sain ond diflas

a'r

a'r darlleniad ond megis disynwyr. Yr anhawstra mwyaf i'r anghyfarwydd yw; dyall y gair, neu'r geiriau sydd yn ei ofyn. Y ffordd hawsfaf yw craffu'n fanwl, ar fwriad pennaf yr Sgrifennydd yn ei araith; a'r Gair a weloch yno, a fyddo yn dangos amcan pennaf yr *Areitbydd*, Gwybyddwch mai hwnnw yw y pwyfig air.

Cymmerwch ddwy neu dair o Siamplau; ac os na ddyallwch wrth hynny, ymosynwch a'r dysgedig, fel y Galloch ei iawn ddyall. Neh. vi. 2. *A ffyr gŵr o'm bath i?* Chwi a welwch mai ar yr i, y dylid rhoi'r *prwyflais*, ac nid ar un gair arall. Math. xxvi. 25. *Ai myfi yw efe Athraw?* Mae'n amlwg yn y geiriau hyn, mai'r Gair *Myfi* yw'r pwyfig air; fel pe dywedasai *Judas*, yn rhith-Gyffrous, ai nid rhyw un arall o'r Disgyblion? Gobeithio! ai *myfi* yw efe Athraw. Math. xvi. 26. *Pa lesâd i ddyn, os ennill efe yr boll fyd, a cholli ei enaid ei bun.*

Mae'r adnod, bwys-fawr hon, ac amryw eraill o'i chyffelyb, yn goddef i'r *prwyflais* ar fagad o'r Geiriau sydd ynddi: Megis, Pa lesâd i *Ddyn*, fe allai y buasai yn rhyw beth i *anifail* sydd i ddarfod.

Holl fyd, Pa faint llai rhan fechan o hono. *Colli ei enaid*, anfeidrol fwy na cholli cyfoeth, parch, ceraint, neu rai o'i aelodau. *Ei bun*, Nid enaid ei elyn, na'r goreu o'i gyfeillion, er mor frawychus a fuasai hynny, ond *colli ei enaid ei bun*.

Gan fod yn yr Ysgrythyrau Sanctaidd, amrywiol o Droell-ymadroddion, ag sydd fe allai yn dywyll, i lawer o'r cymry un-iaith; cymmerwch byno eglurbâd ar rai o bonynt.

I. *Traws-enw, (Metonymy.)*

Y Dull yma o ymadroddi, a geir yn fynych yn y Bibl; weithiau y lle am y trigolion, megis,

Efay i, 2. *Gwrandewch y nefoedd, clyw dithau y ddaear.* Meddylir yma, trigolion nef a daear. Dan. iv. 26. Dywedir, *Mai nefoedd fydd yn llywodraethu*, &c. wrth yr hyn y mae i ni ddyall, Preswlydd y nefoedd. Zech. xi. 1. *Libanus agor dy ddorau.* Gelwir y Deml yma, Libanus, o blegid mai oddi yno y cafwyd cedrwydd i'w hadeiliadu. Math. iii. 5.—Dywedir yno i *Jerusalem, Judea*, a'r *Wlad* fyned at *Ioan* i'r Iorddonen. Nid oes i ni feddwl, i'r *lleoedd* hynny fyned, ond y trigolion. Gen. xviii. 16. Yno y gelwir Angylion yn *wyr*. 1 Sam. xxviii. 14—20. Traws-enwir y Diafol yno, yn *Samuel*.—Gal. i. 6. Lle y gwelwch fod cyfeiliornad yn cael ei alw yn *Efengyl*. Anghenrhaid yw dyall y fath yma o ymadroddion, rhag camfynied amryw fannau o'r Ysgrhythyr.

2. *Cyfoddwyn* (Synecdoche.)

ER bod yr enwau hyn yn Gwbl ddieithr (fe allai,) i lawer darllenwr Cymraeg, beth er hynny; oni ddyellir y Droell-ymadrodd yma, ynghyd âg eraill, fe fydd y darlennydd, a'r Gwrandawr, megis y dall yn tywys y dall, a'r ddau yn debyg o Syrthio i'r ffôs o gamfynied. Dyallwch gan hynny, fod yn ol y dull yma o ymadroddi, (er mwyn harddwch ymadrodd,) fwy weithiau, a llai bryd arall yn cael ei ddywedyd, nag a fyddo mewn Gwirionedd yn bod. Cymmerwch yr ychydig Siamplau hyn. Gen. xxi. 7.—*Sugn i blant*: Pan na bu gan Sara criod ond un plentyn. 2 Sam. xvi. 22. *Yngwydd holl Israel*: Odid i un o gant o honynt, weled *Ab-salom*, yn cyflawni ei ffeidd-dra: mae'n amlwg yma fod *holl* yn myned am lai na'r cwbl. Luc iv. 22. *Pawb yn dwyn tyftiolaeth i'r Iesu*: hynny yw llawer. Ioan xii. 19. *Wele, fe aeth y byd-ar ei ol ef*. Nid

oes neb a wŷr, am drigolion y byd yr amser hynny, nad all fod yn sicr, nad aeth un o fil; am hynny meddyllir yma torfaoedd mawrion, i.e. mwy o lawer nag a fynnasai 'r *Phariseaid*, &c. Rhuf. xi. 26. *Holl Israel a fydd gadwedig*; sef torf aneirif o honynt, pan ddêl cyflawnder y cenhedloedd i mewn. 2 Cor. v. 15. *Ese a fu farw dros bawb*; hynny yw, yr holl dyrfa a achubir, ac a gedwir byth. Yr un modd hefyd yr arferir yn yr Ysgrythyrau; Rifedi pennodol, am rifedi ammhennodol, megis, 2 Cor. xii. 8. *Tair gwaith*; hynny yw lawer gwaith. Sal. cxix. 164. *Seith-gwaith yn y dydd*; Sef yn fynych. Job. xix. 3. *Deng-waith bellach*, &c. Yn aml iawn. Esay xxx. 17. *Mil a ffy wrth gerydd un*; hynny yw rhifedi dirfawr. Aneirif eraill o Ysgrythyrau a raid eu dyall yr un modd.

3. *Traws-Symmudiad* (Metaphor.)

DYMA'r Droell-ymadrodd amlaf yn y Bibl, lle mae'n rhaid i'r darllenydd ddyall y matter a fyddo mewn llaw, nid yn llythyrenol, ond yn gyffelybiaethol: Rhai Siamplau hawdd ei dyall. Sal. lxxx. 8. *Mudaist winwydden o'r Aipht*, &c.—Cenedl *Israel* oedd yngolwg y Salmydd, am eu bod yn debig i winwydden. Eph. ii. 19. *Cyd-ddinasfyddion a'r Saint, a theulu Duw*. Mae llawer o debygolrwydd, rhwng yr Eglwys a dinas, yn enwedig *Jerusalem*: ac mewn llawer ystyr, y mae'r Eglwys yn debig i Deulu. Math. iii. 12. *Yr bwn fydd a'i wyntyll yn ei law ac ese a lwyr-lanba ei lawr-dyrnu, ac a gasgl ei wenith i'w ysgubor; eithr yr ūs a lysg ese a than anniffoddadwy*. Dyma liaws o'r cyfryw ymadroddion mewn un adnod; gan hynny dyallwch wrth y wyntyll, Gair Duw. Y llawr-dyrnu, yr Eglwys weledig yn gymmysg o wenith ac ūs. Y gwenith, Duwiolion a feddyllir. Yr Ūs, Annuwiolion.

Yr Ysgubor, y nefoedd. *Llwyr-lanbau*, Gwneud ei Eglwys yn bur. *Llosgi â thân*, digofaint Duw. Yn ol y dull yma o ymadroddi, y gelwir Crist, Y *Ffordd*, Y *Drws*, Y *Winwydden*, *Bara*, a'r cyffelyb. Yr un modd y dywedir am y Duwdod, *Llygaid yr Arglwydd*, *Debeulaw'r Arglwydd*, &c. Wrth yr hyn y mae i ni ddyall, ei Hollwybodaeth, a'i anfeidrol Allu ef. Mae gwahaniaeth rhwng y dull yma o lasaru a Dammeg, neu gyffelybiaeth; O blegid fod Dammeg yn debyg i hanes, gan ddechreu yn gyffredin fel hyn: *Yna tebyg fydd teyrnas nefoedd*, &c. Math. xxv. 1. A chyffelybiaeth yn dechreu yn fynych, â'r gair *fel*, neu *megis*, Sal xlii. 1. *Fel y bresa'r bydd*, &c. Can. ii. 3. *Megis pren afalau*, &c.

4. *Gwawd-iaith* (Irony.)

WRTH wawd-iaith y dyallir, yr ymadroddion hynny, ag fydd yn ymddangos; megis yn dywedyd un peth, ac yn meddwl peth arall; neu ryw gafwir yn cael ei ddywedyd, mewn geiriau teg. Rhai Siamplau fel y dyalloch yn well. Gen. iii. 22. *Wele'r dyn fydd fel un o bonom ni*. Pan yr oedd ynteu greadur truennus, mor anhebyg ag y gallai diafol ei wneuthur. Math. xxvi. 45. *Cysgwch bellach*. Cysgu a fynnech, pan y dylasech wilio: cysgwch bellach os gellwch yn wyneb y milwyr. 1 Bren. xviii. 27. *Gwaeddwch â llef uchel*, &c. Pan y gwyddai *Elias* yn dda ddigon, na chlywsai *Baal* eu llef, pe gwaeddâfant arno flwyddyn. 1 Bren. xxii. 15. *Dôs i fynu a llwydda*. Yr oedd yr Arglwydd wedi dangos yn oleu i *Micea*, y fyrthiai *Abab* yn archolledig, yn *Ramoth Gilead*. 2 Sam. vi. 20. *Ob mor ogoneddus oedd brenin Israel heddyw*. Dyna wawdio i'r eithaf: *Mical* ffroen-falch trwy'r cyfryw ymad-

ymadroddion, oedd yn dangos pob diystyrwch, ar dduwiol orfoledd *Dafydd* o flaen yr Arch Rhag na bo fy narllenydd, yn dyall y ffordd yma o lasaru, oddi wrth yr Ysgrythyrau uchod; mi addeuaf yn nês adref: Odid na chlywfoch fammaeth lawer gwaith, pan Syrthiau y plentyn i'r budreddi, yn gwaeddi uwch ei ben, *Dyma blentyn Glan*. A hithau wrth hynny, yn dangos ei fod yn aflan i'r radd eithaf.

5. *Gorwireb*. (Hyperbole.)

Y Dull yma o lasaru fydd yn gosod allan ardderch-owgrwydd rhwy fatter a driner, trwy ddangos ei fod yn fwy nag y byddo. Nis gellir trosglwyddo yn ddigon effeithiol a bywiog i'r meddwl amryw o bethau difrifol, heb y ffordd yma o ymadroddi. Gen. xi. 4. *Ai nen byd y nefoedd*. Nid oedd dim arall, a fuasai yn iawn yn dangos uchder tŵr *Babel*, ond y nefoedd. Ioan xxi. 25. *Ni chynbwysai y byd y Llyfrau*. Yr oedd gweithredoedd Crist mor lliosog a rhyfeddol, nad ellid eu cyffelybu i ddim arall, ond i lenwi'r byd. Sal. vi. 6. *Bob nos yr ydwyf yn gwneuthur fy ngwely yn foddfa*. Pe cymmerid y geiriau hyn yn yr ystyr helaethaf, meddylid fod y Salmydd megis yn nosio mewn dagreu: eglur yw, na allasai *Dafydd* osod allan ei alar i'r byw ond trwy ei gyffelybu i beth mwy. Hos. i. 10. *Nifer Meibion Israel fel tywod y môr*. Camfynied mawr i neb feddwl, y bydd y Genedl honno byth mor lliosog, ar filfed ran o dywod y môr: ond wrth ystyried eu dechreuad, a phob gwasgarfa a fu arnynt; y byddai eu rhyfedi mor rhyfeddol aml, nad oedd dim yn fwy addas i'w osod allan, na thŵod y môr. Yr un modd y mae dyall y geiriau canlynol. Job xxix. 6. *Afonydd o Olew* 2 Sam. i. 23. *Cynt oeddynt na'r eryrod, a chryfach oeddynt na'r llewod, &c.*

Am Dorriadau Geiriau.

Y Mae llawer iawn o dorriadau geiriau, sef ychydig o'r llythyrennau cyntaf yn y gair, yn lle'r gair yn gyflawn, megis y gwelir yn gyffredin pan osodir rhyw destyn o'r Bibl mewn traethawd, ni bydd yno enw'r Llyfr yn gyflawn llythyrennau, ond yn dorriadau.

A chan fod amryw yn anghyfarwydd yn y cyfryw dorriadau cymmerwch gan hynny, Enwau llyfrau yr hen Destament a'r Newydd yn llawn eiriau, ac yn dorriadau fel y canlyn.

 LLŶFRAU'R HEN DESTAMENT.

				Pen.
Genesis	-	-	Gen.	50.
Ecfodus	-	-	Ecf.	40.
Lefticus	-	-	Lef.	27.
Numeri	-	-	Num.	36.
Deuteronomium	-	-	Deut.	34.
Joshua	-	-	Jof.	24.
Barnwyr	-	-	Barn.	21.
Ruth	-	-	Ruth.	4.
I. Samuel	-	-	I. Sam.	31.
II. Samuel	-	-	II. Sam.	24.
I. Brenhinoedd	-	-	I. Bren.	22.
II. Brenhinoedd	-	-	II. Bren.	25.
I. Cronicl	-	-	I. Cron.	29.
II. Cronicl.	-	-	II. Cron.	36.
Ezra	-	-	Ezr.	10.
Nehemia	-	-	Neh.	13.
Ester	-	-	Eft.	10.
Job	-	-	Job	42.
Salmau	-	-	Sal.	150.
				Diarhebion

			Pen.
Diarhebion		Diar.	31
Pregethwr		Preg.	12.
Caniad Salomon		Can.	8
Efay		Ef.	66.
Jeremi		Jer.	52.
Galarnad Jeremi		Galar.	5.
Ezeciel		Ezec.	48.
Daniel		Dan.	12.
Hofea		Hof.	14.
Joel		Joel	3.
Amos		Am.	9.
Obadia		Obad.	1.
Jona		Jona	4.
Mica		Mic.	7.
Nahum		Nah.	3.
Habaccuc		Hab.	3.
Sephania		Seph.	3.
Haggai		Hag.	2.
Zecharia		Zech.	14.
Malaci		Mal.	4.

LLYFRAU Y TESTAMENT NEWYDD,

Sant Mathew		Math.	28.
Sant Marc		Marc.	16.
Sant Luc		Luc	24.
Sant Ioan		Ioan	21.
Actau'r Apostolion		Act.	28.
Epistol St. Paul at y Rhuf- einiad		Rhuf.	16.
I. At y Corinthiaid		I. Cor.	16.
II. At y Corinthiaid		II. Cor.	13.
At y Galatiaid		Gal.	6.
At yr Ephesiaid		Eph.	6.
At y Philipiaid		Phil.	4.
		I. At	

			Pen.
I. At y Thefaloniaid	-	I. Thes.	5.
II. At y Thefaloniaid	-	II Thes.	3.
I. At Timotheus	-	I. Tim.	6.
II. At Timotheus	-	II: Tim.	4.
At Titus	-	Tit.	3.
At Philemon	-	Phile.	1.
At yr Hebreaid	-	Heb.	13.
Epistol Iago	-	Iago	5.
I. Epistol Pedr	-	I. Pedr	5.
II. Epistol Pedr	-	II. Pedr	3.
I. Epistol Ioan	-	I. Ioan	5.
II. Epistol Ioan	-	II. Ioan	1.
III. Epistol Ioan	-	III. Ioan	1.
Epistol Judas	-	Jud.	1.
Datguddiad Ioan	-	Dat.	22.

Rbyfedi'r Llyfrau, Pennodau, a'r Adnodau, sydd yn yr Hen Destament, a'r Newydd.

	<i>Lyfrau. Pennodau. Adnodau.</i>		
Yn yr Hen Destament y mae o	39	929	23214
Yn y Testament Newydd y mae	27	260	7959

Y ddau ynghyd 66 1189 31173

Y mae torriadau eraill a arferir yn fynych wrth 'Sgrifennu ac Argraphu; cymmerwch ychydig o'r rhai mwyaf fathredig o honynt.

Y Torriadau.

Hol

Cw.

Att.

Y Geiriau yn gyflawn.

Holiad.

Cwestiwn.

Atteb.

Cad.

Cad.
Capt.
Mr.
Mrs.
Pen.
Adn.
Sef.

Cadpen.
Capten.
Meistr.
Meistres.
Pennod.
Adnod.
Hynny yw.

Torriadau wrth Lythbyrennau yn unig.

Y Llythbyrennau.

A.
B.
D.
H.
D. S.
H. Y.
L.
M.
N. B.
N.
S.
J. H. S.

Y Geiriau yn gyflawn.

Atteb, Awr.
Boreu.
Ceiniog, Ceiniogau.
Holiad.
Deliwch Sylw.
Hynny yw.
Punt, punoedd.
Mis, Munud.
Sylwiwch yn dda.
Nos.
Sant, Saint, Swllt, Sylltau.
Iesu Iachawdwr dynion.

Pan weloch y nodau yma wrth ddarllain, dyall-
wch mai eu hystyr yw hyn,

&. } neu { &. Ac hefyd,
&c. } { &c. Felly ymlaen.

*Llythbyrennau am raddau Dysgeidiaeth a'u
harwyddocâd.*

A. B. Gwryf Celfyddydau.
B. D. Gwryf Difinyddiaeth.
D. D. Dysgawdwr Difinyddiaeth.
D. D. D. Dysgawdwr Difinyddiaeth, a Diacon.
LL. D.

LL. D. Dyfgawdwr Cyfraith.
 M. A. Athraw Celfyddydau.
 M. D. Dyfgawdwr Phyfygwriaeth.

Nodau Rbifyddiaeth a'u harwyddocâd.

Un	I	1
Dau	II	2
Tri	III	3
Pedwar	IV	4
Pump	V	5
Chwech	VI	6
Saith	VII	7
Wyth	VIII	8
Naw	IX	9
Deg	X	10
Un ar ddeg	XI	11
Deu ddeg	XII	12
Tri ar ddeg	XIII	13
Pedwar ar ddeg	XIV	14
Pumtheg	XV	15
Un ar bymtheg	XVI	16
Dau ar bymtheg	XVII	17
Tri ar bymtheg	XVIII	18
Pedwar ar bymtheg	XIX	19
Ugain	XX	20
Deg ar hugain	XXX	30
Deugain	XL	40
Deg a deugain	L	50
Trugain	LX	60
Deg a thrugain	LXX	70
Pedwar ugain	LXXX	80
Deg a phedwar ugain	XC	90
Cant	C	100
Dau gant	CC	200
		Tri chant

Tri chant	CCC	300
Pedwar cant	CCCC neu CD	400
Pum cant	D neu ID	500
Chwe chant	DC	600
Saith gant	DCC	700
Wyth gant	DCCC	800
Naw cant	DCCCC neu CM	900
Mil	M neu CIO	1,000
Un Mil, faith gant, Pedwar Ugain a deuddeg.	M,DCC,XCII	1792
Pum mil	IDD	5,000
Deng mil	CCIDD	10,000
Deng mil a deugain	IDDD	50,000
Can mil	CCCIDDD	100,000
Pum can mil	IDDDD	500,000
Deg can-mil	CCCCIDDDDD	1,000,000
Can-myrddiwn		
Mil o filoedd		
Miliwn.		

N. B. *Daeth Zera yr Ebiopiad allan yn erbyn Israel (yn nyddiau y brenin Asa) â llw o'r rbisedi uchod. Gwel 2. Cron. xiv. 9.*

Yma y canlyn ychydig o Eiriau cyffelyb Sain, eithr o wahanol Arwyddocâd, er cyfarwyddo'r ansedrus i'w biawn ddyall, a'u 'sgrifennu yn gywir.

A. Arferir hon heb orddigan mewn cyfyllt fel hyn, "Nef a daear"
â, fel hyn a arwydda gyd *â*, megis, "lladd *â* llif."
ac, cyfylltiad geiriau yng-hyd, megis "Dyn *ac* Ang-el."
âg, gyd *â*, megis "Enneinio *âg* Olew"
âch, perthynas, trâs.
a'ch, talfyriad am, *a eich*
addfwyn, -llariaidd, llednais
addwyn, goneft, rhinweddol
afraid, gwastraff
afraid, peth heb ei eisiau
ai, myned, "A *ai* di gyd *â*'r gwr hwn," hefyd gofyniad, "ai hwn yw eich mab chwi?" bryd arall un o ddau beth, "Naill *ai* gwnewch y pren yn dda"
a'i yn lle *a ei* megis, "gwr *a'i* wraig"
am, o blegid, "am wrando o honot ar lais dy wraig"
a'm, yn lle *a ym*, megis "Yr Hollalluog *a'm* gwnaeth i"
ammraint, difraint
amrant, caead y llygad
an, yr un peth a *di*, mewn geiriau fel hyn, *anallu*, *di-allu*, *anwybod*, *diwybod*, *a'r* cyffelyb
a'n, yn lle *a ein*
angraff, un heb iawn ganfod
angraiſt, cerydd, ſen, hefyd siampl
ar, galw ar un "Gwaeddais

ar yr Arglwydd," hefyd, "ar y môr," neu *ar y tir*"
a'r ſef *a yr* wedi ei dalfyrn
âr, Tir wedi ei aredig
arail, edrych at y praidd
araul, tawel, heulog, pleſerus
arch, deifyfiad, hefyd coffr y marw, ac arch Noa
Arch, uchaf, megis Arch-Offeiriad
afen, y ſenyw o'r afynnod
afyn, y gwrryw o honynt
Bach, bychan, megis, "Y Dyn *bach*"
bâch, offeryn cam
ban, uchel, *Bangor*, hynny yw côruchel
bann, braich, o bennill
bâr, llid, digofaint, hefyd anghymmedroldeb
bar, o haiarn, neu ddur
bêr, offeryn i roſtio cîg, hefyd gwaywſſon
ber, eſgair, coes
blith, llaethog
blith, draphlith
bod, hanfod, hefyd trigfa
bôd, barcut
brac, i ddiesgyrnu llîn neu gywarch
brâg, i wneud diod gadarn
brawd, y câr neſaf, hefyd barn
brawd, poeth
buan, cyflym
buain, y rhif lioſog o'r gair buan
budd, lles, elw
bydd, peth a ddaw
buchod, gwartheg

bychod;

bychod, y gwrryw o'r geifr.
Cader, castell neu amddiffynfa
cadair, eisteddfa
cae, magwyr o amgylch maes
cau, gwagle oddi mewn
cael, caffael
cail, corlan
cân, cyfansoddiad ar bry-
 dyddiaeth
can, gwynn
câr, rhyw berthynas
car, offeryn i gludo âg ef
clud, pethau a gludir o le i le
clŷd, lle cynnes
côb, y wisg uchaf
cob, dyrnod
cog, arlwywr
côg, math o aderyn
côr, lle'r cantorion mewn Eg-
 lwys, hefyd presb ych neu
 asyn
cor, dyn byr
crud, i blentyn
crŷd, math o glefyd
cymmun, swpper yr Arglwydd
cymryn, llythyr cymmyn
Cymru, gwlad y Cymry
Cymry, trigolion y wlad honno
 † *Cun*, arglwydd
cyn, i hollti
cyn, o flaen, " *cyn* fy marw"
 hefyd " *cyn* wynned a'r
 eira."
dâ meddiannau, hefyd ani-
 feiliaid
da, anwyl, gwerthfawr
dant, un o'r dannedd
daint, dannedd
darw, mab ynghyfraith
darw, peth i ddyfod, " Dydd
 yr Arglwydd a *ddarw*"
deall, un o gynneddfau yr
 Enaid
dyall, y weithred o ddyall
del, anynad, drygnaws

dêl, dyfod, " Yr hwn a *ddêl*
 attaf fi"
Dibenydd, Enw Duw, Dan. vii.
 9.
dibenydd, marwolaeth anam-
dilin, dilyfn [serol
dilyn, canlyn
diniweidrwydd, gwiriondeb,
 di-euogrwydd
diwydrwydd, dyfalwch, af-
 tudrwydd
diofal, efgeulus
dyfal, diwyd, astud
dof, deuaf
dôf gwâr, anwyllt
dôl, gwaftatdir
dol, am wddf ych
dôs, cerdd, ymaith
dos, diferyn, defnyn
du, lliw tywyll
dj, annedd " *Dj* dy gym-
 mydog"
dy, yr eiddot, " Yr Arglwydd
dy Dduw"
dwyrain, uno bedwar chwarter
 y byd
dwyr-an, rhan ddwbl
efrai, iaith yr Hebreaid
efre, math o chwyn mewn yd
effaith, lleiad oddi wrth beth
affaith, euogrwydd, " Af-
 aith y gwaed"
erfin, maip
erfyn, dymuno, hefyd arf
esgair, coes
ysgar, gwahanu
esgid, gwisg y troed
esgud, cyflum, dyfal
erwyn, ysgum y dwfr, hefyd
 poeredd
erwin, i ymgosi.
Efer, pen isaf coes
ffer, rhyndod
ffin, terfyn
ffin, dirwy, fforffet

ffyn, anedi
 ffyn, yn nwyllaw ymdeithwyr
 ffurf, dull, agwedd
 ffurf, grymmus, praff
 ffust, i ddynnu
 ffyst, arglwydd llŷs
 Geni, dwyn i'r byd
 genni, cynnwys
 glân, difudreddi, prydferth
 glann, mân y môr
 glôth, anghymmedrol
 glôth, math o wely
 goddef, teimlo cystudd, dio-
 ddef
 goddau, bwriad, amcan
 gwaedd, bloedd, llef uchel
 gwaudd, merch ynghyfraith
 gwaban, ysgar
 gwân, trywanïad arf
 gwan, dinerth, egwan
 gwaŵl, gorweddffa wael
 gwal, magwyr
 gwar, llonydd, addfwyn
 gwarr, rhwng y cefn a'r
 gwddf
 gwartbol, yr hyn a roddir
 rhwng dau beth wrth brynu
 a gwerthu
 gwartbaf, perthynol i gyfrwy
 gwartbol, o'r tu cefn
 gwe, y prŷf coppyn
 gwedd, dull wynebpryd
 gwedd, o feirch neu ychen
 gweydd, offeryn y gwehydd
 ion
 gwebydd, gweithiwr breth-
 ynnau, &c.
 gweliâu, archollion
 gweliâu, dodrefn i gyfsgu yn-
 ddynt
 gwelw, gwynnlas
 gwella, diwygio, gwellhau
 gwellaif, i gneisio
 gwen, Enw merch
 gwên, chwerthiniad

gwledig tywyfog
 gweledig, amlwg, eglur
 gŵn, math o wilg
 gwn, yr wyf yngwybod
 gwnni i faethu
 gwydd, aderyn dôf
 gwydd, presennoldeb
 gwjdd, coed
 gwyl, cywilyddgar
 gwyl, dydd arbennig
 gwyn, drygnaws, hefyd gwayw
 gwynn, lliw cannaid
 gwyr, dynion
 gwyr, gogwyddedig
 gwyr, bod un yn gwybod
 gwiau, teilwng
 gwyr, distannedig
 Hail, rhwydd, fyber
 Hail, gweinydd ar fwrdd
 Haul, y golenad mwyaf
 henw, "O ba le y'th henw
 di? 2 Sam. i. 13. fef o ba
 genedl y daethost
 henw, Enw, "beth yw ei
 henw hi"
 bob, mochyn
 bob, mesur o f d
 bone, fef o honaw
 bonno, un a sonniwyd am dani
 o'r blaen
 bud, twyll, hudoliaeth
 byd hirder, hefyd byd at
 bûn, cwsg
 hun, unigol
 hyn, hynach
 hyn, y peth hyn
 bwnt, draw, tu bwnt, ac nid
 tu bwynt fel y bydd llawer
 yn cam-ddarlain
 bwynt, y rhai hynny, "bwynt
 hwy"
 hyn, taith
 iaeth, tywydd rhew ac eira
 iaith, ymadrodd, tafod iaith
 iddarw, fef iddo

Iuddeaw,

Idderw, un o'r Hebreaid
îr, glasbren
îr, sef i yr
Llaes, hyd lawr, gwisg laes
llas, lladdwyd
llaeth, i fagu rhai bach
llaith, gŵlyb, hefyd angau
lleian, diwair forwyn
lliain, i wneud gwisgoedd
llên, urddafol, gwr llên
llen, gorchudd
lleng, rhifedi
Lleyn, rhan o Sir Gaernarfon
llun, delw, darluniad
llun, yr ail ddydd o'r wythnos
llyn, o ddŵfr
llif, dyfroedd chwyddedig
llif, i dorricod
llin, i wneud lliain
llin, eppil, hiliogaeth
llygad, un o'r golygon
llygaid, mwy nac un o honynt
llith, i'w darllain
llyth, llesg
llus, ôl ffaidd aflan
llŷs, Brenhindŷ
Mae, peth yn bod, hefyd ar-
ferir ef yn lle pa le, megis
“*Mae* Oen y poeth off-
rwm?”
mai, o addefiad, megis, “Gwy-
byddwch *mai*r Arglwydd
sydd Dduw”
Mai, y mis cyntaf o haf
man, “Y Duw *mau*,” feffŷ *Nuw*
maen, carreg
main, cerrig, neu feini, hefyd
eiddil
mal, megis “*mal*, pe dywed-
asai”
mâl, gwneud rhyw beth yn fân
man, lle
mân, bychain
medd, dywedriad
mêdd, math o ddiod

megais, meithrin rhai bach
megis, fel, cyffelyb
mor, pa gymmaint, “*Mor*
fawr yw ein Duw ni”
môr, cafgliad o ddyfroedd
mo'r yn lle mo yr
mud, heb lafaru
mûd, cludfa o ddodrefn
mun, mawaid
myn, llwdn gafr, hefyd *myn*
ei gael
myn, llw.
Na, a *nac*, fydd eiriau o wa-
harddiad, “*Na* lladd. *Nac*
amman ddim”
nâ, *nag*, ydynt eiriau cyd-
mariaethol, “Gwell Duw
nâ dim. Gwell pwyll *nag*
aur”
nâd, bonlleri, oergri
nad, mewn ymadroddion fel
hyn, “Gweddiwch *nad*
eloch mewn profedigaeth”
nai, mab brawd neu chwaer
nâ'i, yn lle na ei
nes, agofach
nes, hyd oni ddél
newid, rhoi'r naill beth am y
llall, hefyd pris isel
nirweid, cam, neu golled
ôd, eira mân
od, da iawn, rhagorol, arferir
ef hefyd yn lle *os*, megis
“*Od* oes dim cyflur car-
iad”
offeren, yr addoliad pabaidd
offeryn, rhyw arf.
Par, unrhyw ddau gymmar
par, dymuniad, “*Par* i mi
wybod dy ffyrdd
priodol, perthynol, hefyd fâd
briodafol.
priodawr, gwir feddiannydd
priodor, genedigol yn y wlad
Rhaglawn, penadur

rhagllaw, o hyn allan
rhîw, gallt
rhwy, rhywogaeth, hefyd
 rhyw un
rbudd, dugoch
rbudd, dirwymau
rhudd, addaw rhoddi
rhyn, braich o fynydd
rhyn, oerfel, megis, rhyn ac
 anwyd.

Seithio, gosod y sylfaen
selio, gosod fel ar lythyr, &c.
San&, Enw neu Diti yn per-
 thyn i'r Hollalluog

Sant, un gwir dduwiol
Saint, Seintiau
sur, megis sinegr, hefyd af-
 rywiog

Syr, Ser
Syr a Syre, gwr bonheddig
sydd, nodd
sydd, yr hyn a fyddo yn bod.

Tal, y pen uchaf
tal, gwobr taledigaeth

tan, is law
tân, elfen boeth
tirfion, brâs, bywiog
tirion, hawddgar
ton, rhyferthyw y môr
tôn, llais hirllaes
tu, yfilys, ochr
ty, anneddle
twr, cludfa, pentwr
tŵr, castell, amddiffynfa.
Ymladd, rhyfela
ymladd, dieneidio
ymmod, sigtedig
ammod, cytundeb
ynte, neu, "Ai ynte bod haint
 yn y wlad." 2 Sam. xxiv.

13.

yntef, neu ynteu, *ese ei bun*
ysgar, gwahanu
ysgâr, cyfran
ystor, brasder y ffawydd
ystor, mawr gyfoeth
Yw, math a goed
y'w, ydyw.

YSTYRIAETHAU BOREUOL.

Deffro fenaidd gyd a'r wawr,
 Liganu mawr ogoniant;
 Dywyfog NE R: am ydydd hwn,
 Mil miloedd gwn a'i molant.

Ordeiniaist di i'r haul sydd mawr,
 Unigwiwdeg, awr i godi;
 Fel Lluferu goleu gwrefog dân,
 I daenu ei lân oleuni.

Fel cawr o'r dwyrain rhed yn llon,
 Fi yrfa dirion arfaeth;
 Ni ffinia byth, ni dderfydd gwres
 E'i gynnes feddyginiaeth.

Fel haul gwna i'm gyflawni'n glau,
Fy nyledfwyddau beunydd;
Gan ddechreu'n foreu, a theithio o hyd,
Tu a'r nefol fyd yn ufudd.

Ar dorriad dydd mae'r adar mân,
Yn eilio can fanylwych;
A minnau'n fwrth 'nol melus hun,
Fy llun, ar fore llonwch.

Gwna fi o ddydd i ddydd o'th rad
O nefol Dad yn ufudd;
Nad i'm falchio o'r byd a'i ran,
Na gostwng dan ei gyftudd.

Diolch i ti O Arglwydd mäd,
Am gael dy rad ymgeledd;
Cadw fi etto byth yn llon,
Dan goron dy Drugaredd.

YSTYRIAETHAU PRYDNAWNOL.

AETH heibio etto un dydd brau,
Rhyfedd mor glau mae'n rhifo!
Machludiad haul: holl ddoethion byd,
Ni ddeil un munud mo'no.

Mae'r nos a'i thywell lenni mawr,
Am dduo yn awr y ddacars;
Ar fŷr daw cwsg a'i farwedd hun,
I gyrchu dyn i'w garchar.

Felly yr Angau mawr ei rŷn,
A dery yn llym nid eiriach,
Er bod yn llon: pryd hyn dan glwy
Mewn golwg pwy fyddig waelach.

Na'd i mi garu byth dan fer,
Un math o blefer blysig;
Mewn byd o haint, na braint na bri,
Anianol, ond ti yn anig.

Dysg fi i gosio heddi o hyd,
A'm bethau'r mawr fyd bythol;

Am calon yn dy gariad rhad,
Yn nofio i'r wlad nefol.

Boed dy Angylion llon yn llu,
O ddetu'm gwely yn gwilled;
A bydd rhag braw, a'th law ddilyth,
I O'R gwrol byth i'm gwared.

Gogoniant a thrag'wyddol glod,
I'r Drindod hynod heno;
Yn un Duw mawr trwy'r llawr a'r llen,
Hyd byth Amen y byddo.

HYMN *gymmwys i'w barfer gan Ysgolhaig ieuangc*

CREAWDWR Nef a daear lawr,
A'u lluoedd mawr anciri;
Cyfrannwr hael, i'r gwyd a'r gwael,
Ti haeddit gael dy foli.

Ti roddaiſt i'm fanteifion pur,
'm gwneuthur yn gyfrannol;
O ddyſg a dawn, tra f'wyf mewn byd,
Ac wedy'n wynfyd nefol.

O dirion Iesu dyro nerth,
Fel gallwyf brydferth rodio
Yn ol dy air, O anwyl Dad,
Yn wastad heb ddiffygio.

O gwared fi er mwyn dy glod,
Oddi wrth bob pechod marwol;
A thyn yn llwyr fyſerch a'm bryd,
Ar bethau byd trag'wyddol.

Duw cynnal fi rhag myn'd yn waw'd,
I fyd a chnarwd a Satan;
Dod rās i groesi trachwant ffol,
Elynol gnawdol anian.

Addurna fi â'th nefol ddawn,
A grās i iawn ddefnyddio;
Pob addyſg dda: a'th air difai,
Dy fendith a'i dilynno.

Ti ydwyt Dduw byth i-barhau,
Ni ddichon doniau dynol;
Fynegu byth y filfed ran,
O'th gariad anorchfygol.

Am hynny Arglwydd hylwydd hael,
Poed i mi gael pob cyfraid;
Attolwg gwrando ar fy nghŵyn,
A chadw yn fwyn fy enaid.

D. THOMAS.

Gorphennwyd agor Efyfnonn,
Y Dyn Iesu cyfion;
Drwy rinwedd rhyfedd ddwfr hon,
Cawn ninnau'n cannu'n wynnion!

dan asen,

D. T.

Annerch Cynnorthwywyr yr Ysgol Rad.

CLyweh ieuengŕid mae'n dymmer, anrhegiad yn rhagor,
A'r hên ym mhob goror, fy nghyngar ynghyd;
Sy'n fawr am lasurio, a sŕaeth am gael ŕrwytho,
Cyn humo na gwyro at y gweryd.

'Rwy'n annerch yn union, er denu pob dynion,
Sy'n cael ar eu calon, roi rhoddion yn rhydd
I feithrin *Rhadysgol*, Elusen fy lesol,
Bydd hyn yn dycciannol er cynnydd.

Gwybodaeth iachusol, am bethau trag'wyddol,
I'r ieuaingc fy rasol, a rheidiol i'r hên;
A chwilio'r Yŕgrythur, deallus nid ellir,
Mae'n eglur nes dyŕgir rhyw dwyŕgen.

Pwy bynnag fy a moddion, gwych eilwaith a chalon,
Gnewch help i dlodion, fel lloŕŕion eich lles;
Nes delont yn ddyfal, i ddyŕgu ymhob ardal,
Wel dyna i chwi anghaffa'l fy nghyffes.

Y plantos tldion, hyll ammarch ŕy'n llymion,
I'w gwel'd fel ynfydion, a gwylltion i gyd;
Gweithredoedd trugaredd ŕo'n llenwi holl *Wynedd*.
Gnewch haeledd ymgeledd â'r golud.

A chwithau'r *Athrawon*, ŕydd ben yr *Yŕgalion*,
Addysgwch yn ŕyddlon, tldion y wlad;
Mewn gofal yn gyfan, a chynnydd wych anian,
Bydd hyn yn awch gwiwlan i'ch galwad.

W. JONES.
DARLUNIAD

DARLUNIAD O'R DYN DEDWYDD.

Y Dyn dedwydd, a anwyd yn Ninas *adenedigaeth*, ym Mhlwyf *Edifairwch i fywyd*, a ddyfsgwyd yn Ysgol *Ufudd-dod*, ac fy'n byw ar wastadedd *Dysal-barbad*, mae'n llafurio yn yr alwedigaeth o *Ddiwidrawydd*; er hynny mae ganddo etifeddiaeth helaeth yngwlad *Boddlonrawydd Crist*; mae'n fynych yn gwneuthur y gwaith o *Hunan-ymwadiad*, mae'n gwisgo'r wisg seml o *Ostyngeiddrawydd*, mae ganddo wisg arall, i'w rhoddi am dano pan fyddo yn myned i'r Llŷs, a elwir *Cyfiawnder Crist*. Mae'n rhodio yn wastadol yn Nyffryn *Hunan-orebwyledd*, etto ar amserau mae'n dringo mynydd *Meddylfryd-ysprydol*. Mae'n ymborthi beunydd ar y *Manna cuddiedig*, yr hwn y mae'n ei gasglu ynghyd âg Omer *Gwedd i fywiog*, ac am hynny y dywedir fod ganddo fwyd i'w fwytta na wyr y byd am dano, a'i ddiod yw *didawyll Laeth y Gair*, i Pedr ii. 2. felly dedwydd yw efe, yr hwn sydd ganddo ufudd-dod Efengylaidd yn ei Ewyllys, dyledus drefn yn ei Serchiadau, heddwch iachusol, yn ei Gydwybod, Grâs Sancteiddiol yn ei Enaid, ymddarostyngiad diffuant yn ei galon, Iau'r Prynwyr ar ei wddf, a byd gwageddus dan ei draed, Crist ei Waredwr, yr Yspryd Glân ei Ddiddanydd, Saint ei frodyr, Angyllion ei Warcheidwaid, a'r Nef ei gartref tragwyddol. Dedwydd yw bywyd y cyfryw un. Mewn trefn i fwynhau y cyfryw fywyd, rhaid credu'r Addewidion, gweddio yn wresog, disgwyl yn amyneddgar, byw yn sanctaidd, marw yn feunyddiol, gwilio ar y Galon, gwarchad y Synhwyrâu, ffrwyno'r Chwantau, prynu'r Amser, caru Crist, a hiraethu am Ogoniant.

Od oes neb heb Yspryd Crist ganddo, nid yw bwnnw yn eiddo ef. Lle mae'r Yspryd hwn yn preswyllo, mae'n sancteiddio; mae yno ryddid, mae yno weddi, mae yno wastadol ymestyniad at Sancteiddrawydd, mae yno ostyngeiddrawydd a gorchwyledd, mae yno feddylfryd ysprydol, ac awyddfryd i fyw i ddatgan clod y Gwaredwr. *Dedwydd yw'r dyn yr hwn nid yw'r Arglwydd yn cyfrif pechod iddo.*

Yr hwn sy'n credu yn un Mab Duw,
Er gorfod byw dan w'radwydd;
Ger bron Tywysog mawr y Nef,
Cyfrifir ef yn ddedwydd.

*Hanes y Plant da, eu Dedwyddol Gyflwr yn y Byd
bwn, ac yn Angau.*

YR oedd yn byw yng Ngwlad yr Hâf, yn y
Ganrif ddiweddas, ŵr bonheddig prydferth,
ac iddo wraig gariadus a phrydweddol, cynhyf-
gaeddwyd hwynt â phlant glân tra rhinweddol, sef
dau Fab, a dwy Ferch; yr oeddynt mor hôff gan
bawb a'u hadwaenai, ac mor garedig y naill i'r
llall, fel nad oedd braidd ond sôn am danynt yn
agos ac ymhell; cyfrannent pa beth bynnag a fy-
ddai ganddynt y naill i'r llall, heb rwgnach. Eu
harfer o'u mebyd oedd bod yn dyner ac yn druga-
rog wrth y tlawd. Ymddiddanent yn fwynaid a'r
gweinidogion, gan wneud yn ufudd pa beth byn-
nag a geisient: nid oeddynt fel llawer yn feilchion,
ac ni chlywid ymryson yn eu plith, ond pwy a
ddysgai fwyaf, a phwy a fyddai yr Ysgolhaig goreu:
Parodd hyn i'r gweinidogion eu caru mor fawr, fel
y gwnaent erddynt pa beth bynnag a ddymunent.
Nid ymfalchient ar eu dillad newydd, ond ymddyg-
ient ym mhob peth yn addfwyn a gostyngedig; ni
threulient eu hamser i segura, ond i ymhelaethu
mewn Dysgeidiaeth, a'r cyfryw Orchwylion eraill
ag ydoedd addas i'w sefyllfa. Cadwent eu hunain
yn lân ac yn weddus, ac ni chlywid gair farrug o'u
genau, megis Pa'm na chaf fi y peth yma neu'r peth
accw, cystal a *Thomi*. Neu, Pa'm y mae *Betti* yn
cael hyn neu'r llall, mwy na minnau; eithr beth
bynnag a gynhygid iddynt, dywedent yn wastad, Y
peth a welo fy Nhad, neu Mam fod yn dda, hwy
a'wyr oreu, gyd â gwên ac ymgrymmiad, heb ddim
gwg yn eu haeliau, hyd yn oed pan waharddid
ddynt ryw bethau ag a fyddai eu blŷs plentynnaidd
yn

yn ei chwennych. Ni ddywedent gelwydd er y byd, ac ni chlywid llŵ na rhêg o'u genau; eithr ymofident yn ddirfawr glywed neb yn arfer y fath araith Uffernol. Carent, a pharchent Weinidogion yr Efengyl, gan adgoffa yn fynych ryw ran neu gilydd o'u Duwiol athrawiaethau. Hyddysg iawn oeddynt o'u mebyd yn eu Catecism, a chyfarwydd iawn yn yr eglurhâd o hono. Nid anturient at y Bwrdd un amser heb ddywedyd Gras bwyd, na myned y nôs i'r gwely, na chodi'r bore, heb daerweddio am râs a bendith. Ac er mor brydferth oeddynt yngolwg eraill, etto nid oedd neb aflanach yn eu golwg eu hunain na hwy; llefent yn ddirifol ar eu gliniau am drugaredd râd, a'u golchi yngwaed Crist oddi wrth eu beiau. Eu prif blefer fyddai ymddiddan yn fymf am yr hyn a wnaeth, ac a ddiodefedd Iesu Grist, ei gariad, ei Ras, a'i barodrwydd i achub pechaduriaid. Ac megis y bendithiwyd hwy fel hyn yn nechreuad eu hamser, felly hefyd y buant ddedwydd yn eu Priodasau, rhoddas Duw iddynt yn gydmariaid rai oedd fel hwythau yn gyfeillion iddo ei hun. Treuliasant weddill eu dyddiau, nid heb dymhestloedd mwy nac eraill, er hynny, tiriasant yn y diwedd i'r porthladd dymunol: buant feirw mewn henaint teg, gan fyned i mewn lawenydd eu Harglwydd.

Pwy gan hynny na charai fod yn was i Grist holl ddyddiau ei fywyd?

Hanes y Plant drwg, a'u Diwedd Ecbryllon.

Y Nghyffiniau gwlad yr Aipht, yr oedd gwraig weddw yn ddiweddar yn byw a elwid *Martha Drasserthus*, a chanddi dri mab, ac un ferch. Trodd y rhai

y rhai hyn i gyd allan yn ddrygionus o'u mebyd; ni wnaent ddim a archai eu Mam iddynt, ond cynhennu, crippio, ac ymladd â'u gilydd. Dysgasant yn foreu iawn bob math o lwon a rheg-feydd echryllon, digon a pheri i wâlth y neb a'u clywai godi yn ei fefyll. Taerent y celwydd noeth yn ddigywilydd, ac anfynych y fathrent ar y gwir. Braid y cae neb fyned heibio na byddent yn min-gamnu ar ei ol. Os byddai un anafar neb, megis Cloffni, neu ddellni, neu ryw beth arall, byddent fier o'i ddynwared a'i ddirmygu yn waeth na phlant *Bethel* gynt. Pan geisfau eu Mam ganddynt wneud rhyw beth, eu hatteb a fyddai rhyw einiau farrug fel hyn, *Na wna yn wir. Gwnewch eich hun. Tugbrôg y bo'r neb a wnela. Onid eill y Genawes gan Forsydd wneud.* Ni ddysgent eu Llyfr mwy na'r anifail, ac ni chaid ganddynt gynnyg d'weyd eu gweddi, na dysgu eu Catecism, na Grâs bwyd, mwy na chigfrain y dyffryn. Dechreuodd y gair fyned ar léd, eu bod yn arfer lladratta mân bethau, a thorri gerddi, nes yr aethant yn ffiaddl ac yn ddirmygu gan bawb a'u hadwaenai, am eu holl ddrygioni, yn enwedig am eu 'styfnigrwydd at eu Mam ofidus, ag oedd yn gorfod gweithio yn galed, ac yn ddiwyd i'w cynnal. Ond hwy a dyfasant i fynu yn segurlyd ac yn ddifethgar, nes llwyr andwyo eu Mam drallodus, a difa yr hyn oll a'r oedd ganddi, ac o'r diwedd dorri ei chalon yn llwyr. Och o'r druan dlawd! ychydig a feddyl-iodd wrth eu magu (fel llawer) mai'r gwiberod hyn a ddygai ei phenwynni mewn gofid i fedd. A thra yr ydoedd hi fel hyn yn nychu dan ddwylo oerion angau, aeth y plant anraflon a'r gweddill o'i meddiannau ymaith, gan eu gwerthu am hanner a dalent, a byw yn llawen tra parhaodd yr arian, a

gadael

ga'ael eu Mam yn y cyflwr grefynol hwn rhwng dau bared i ymdaro fel y gallai. Hyn a orphenodd dorri ei chalon, ac ni bu hi nemmawr heb ddibennu ei thaith ofidus yn y byd. Y cymmydogion o dra thofturi a gytunasant i gladdu y weddw dlawd. Ond beth a ddaeth o'r plant diffaith ar ol hyn? cewch glywed. Un o honynt, wedi ymdreiglo o fan i fan ac o ddrwg i ddrwg, a gymmerth Long, ac a gwympodd dros y bwrdd yn feddw, ac a foddodd. Un arall, wedi hir ddilyn pob cyfeilliach ddrygionus o feibion a merched, a gafwyd yn euog o ysbeilio ar y ffordd, Condemniwyd ef i'r crogbren. Bu farw yn druenus er siampl i filoedd oedd yn edrych arno. A'r trydydd, o herwydd ei fod yn greadur diles a fegurlyd, a drodd allan ar hyd y byd yn groen-llwm dirmygus, i gardotta ei fara o ddrws i ddrws: ond erbyn rhyw fore oerlyd, cafwyd ef wedi fferru mewn ceuffos, yn gelain farw. Ac am y ferch anraffon ni chymmerai siampl o ddim, eithr trodd hithau allan yn buttain gyhoeddus, fel yr oedd cywilydd ar bob merch ddiwair glywed sôn am dani. Cafodd y clwy ffaidd sy'n arfer dilyn y fath afeiddid. Bu farw ger llaw Llundain, ar y maes, heb lygaid i dofturio writhi.

Cofiwn y ddiareb, " Drwg y ceidw'r diawl ei was."

Gras o flaen Bwyd.

O Arglwydd, rhoddw'r ein holl drugareddau; Caniattâ dy fendith ar dy ddaionus roddion hyn a phob trugaredd, Cymmorth ni â'th râs i fwyt-

ta ac yfed, a byw i'th Ogoniant, a marw yn dy
heddwch, trwy Iesu Grist ein Harglwydd, Amen.

Grâs ar ol Bwyd.

Diolch i ti O Arglwydd grasol, am dy holl
roddion hyn, ac am dy wastadol haelioni tu
ag attom nos a dydd; Ond uwch law'r cyfan am y
ffynnon ddidrai o bob bendith, fef Iesu Grist,
cynnorthwya ni â'th râs yn y mwynhâd o'th helaeth
drugareddau, i fyw er Gogoniant i'th Enw, trwy
Iesu Grist ein Harglwydd. Amen.

GWEDDI BRYDNAWNOL.

O ARGLWYDD DDUW Hollalluog, yr hwn a
berffeithiaist foliant o enau plant bychain;
gwna fi'n gyfrannog o'r rhodd werthfawr ffydd; fel
yr adnabyddwyf dy ewyllys da tu ag attaf yng
Nghrist Iesu, yr hwn a ddaeth i'r byd i gadw
pechaduriaid: a pha un bynnag ai mewn henaint ai
ieuengctid y gelwi fi o'r byd, y gallwyf ymadael a'r
corph yn gyfurus, a chael dedwydd orphwysfa i'm
henaid, trwy werthfawr angau, ac anfeidrol haedd-
iant ein Pryniawdwr Iesu Grist. Amen.

GWEDDI FOREUOL.

MI orweddais, ac a gysgais, ac a ddeffroais;
canys ti Arglwydd a beraist i mi drigo mewn
diogelwch. O Dduw, deffro fi o gwsg pechod, a
datguddia dy hun i'm henaid yn Dduw cyfammodol,
yn haeddiant yr anwyl Iesu; fel y caffwyf dy dang-
neddef holl ddyddiau fy mywyd; a phan gan-
udgarn

(100)
... i'm deffroi o gwsg angau, y bydd
... meradwy ger dy fron, trwy haeddedigaeth
... Iesu Grift; i ba un gyd â'r Tad, a
... Glân, boed clod, parch, ac addoliad, yn
... oesoedd. Amen.

Llwyddiant, a diwall addysg, i'ch dilyn,
Wych Dalent yn hyddysg;
Yn iach mwy, fo yn eich mysg,
Fal Gemmau nefawl gymmysg.

W. J.

DIWEDD.